GOVERNMENT ORIENTAL MANUSCRIPT LIBRARY
INDEXING FOR TELUGU MANUSCRIPT

Sl. No.	Particulars	Details
1	Language	TELUGU
2	Material	Paper Mss.
3	Bundle Number	TEL B 0052
4	Work Number	D 13097
5	Page No (From... To)	1 to 35
6	Name of the Work	VAIDYA CHINTAMANI
7	Subject	ITHIHASAM

300

Skt. D. 13097

Vaidyacintāmaṇi.

155

శ్రీనాధపార్వతీనాధ వాణీనాధ సరస్వతి
దుర్గాంధటీక హేరంబా సమస్తే సంతతా వ్యహం
శ్రీవత్సగోత్ర తిలకం జగద్వైద్యపితామహం
అమరేశ్వర భట్టస్య ప్రియసూనుగుణో[?]తం
వల్లభేంద్ర శిరః శ్రేష్ఠం జనానాంహిత కారణం
వైద్యచింతామణిర్నామ భైషజ్య గ్రంథముత్తమం
నిదానంద్రవ్యశుద్ధించ యోగానేక షాయక
యమోరుద్రస్య పురా వక్ష్యే నిదానం శాస్త్రసమ్మతం
ఆదౌ సమస్త రోగేషు అష్టస్థానం పరీక్షయేత్
నాడి పురీశ రూపంచ శబ్దనేత్రం ప్రతీషయోః
మూత్రవర్ణాని జీహ్వాచ ఏతాంద్రుశ్య భిషగ్వరైః

టీక॥ ఆదౌ సమస్త రోగేషు। మొదల సమస్త రోగాలకున్ను అష్టస్థాన పరీక్షిం
చి చూచిది యెనిమిది స్థానాలున్ను చూచేది అవి యేవేవి అంటేను। నాడీశ్వ
రీక్ష। దేహ స్పర్శ। రూపంచ। రూపమున్ను శబ్దః। మాటలున్ను నేత్రాః। కన్ను
లున్ను పురీషయోః। మలమున్ను మూత్రవర్ణాః। మూత్రవర్ణాలున్ను। జిహ్వచ।
నాలికైనున్ను। యేతాన్। యింతటున్ను భిషగ్వరైః। వైద్యులయిన వారలు। దృశ్య

త్రీ|చూచేడేది।౧॥

అంగుష్ఠ మూల మాత్రిత్యై అంగుళ త్రయ మాత్రకం

యవ స్య బీజా మాత్ర శ్య నాడీ సర్వాంగ సంగతి

టీక॥ అంగుష్ఠ మూల మాత్రి|పెద్దన వేలు మొదలుగాను|త్రియంగుళమా

త్రకం|మూడంగుల లావలను|యవస్య బీజ మాత్రంచ యవ విత్తు ప్రమా

ణమైన టువంటు|నాడి సర్వాంగ సంగతిః|సర్వాంగాలా కూడివుండును॥౨॥

కరమూలే పాదమూలే నాడీ వహాతి దృశ్యతి

నారీణా వామభాగేచ|పుంసాం దక్షిణ సోధయేత్

టీక॥ కరమూలే|కరమూలమందున్న|పాదమూలే|పాదమూలమందున్న| నాడి

వాహతి|నాడి వాహించి వుండును|దృశ్యతి|చూచెడిది|నారీణాం|స్త్రీలకు|

వామభాగేన|యడమ భాగంచూచేడేది|పుంసాం|పురుషులకు|దక్షిణ సోధ

యేత్|కూడి భాగంచూచేడేది॥

౧౫౩ వాత పిత్త ద్వయశ్చాపా మధ్యే కఫ గతీ స్తథా

యథా నాడియదాశ్చర్యం విజ్ఞేయో వైద్య సారగః

వాత పిత్త నాళ్లు|మొదలి వేలి కింద నడుచును|శ్లేష్మనాడి నడిమి వేలి కింద నడు

చును|యివిదాన నడిచినా|ఆశ్చర్య నాడి అని యెరిగిది॥

వాతనాడీ వక్రగతీ ఝేకలా లుక సర్పవత్

బాల్యస్య వద్దు తాడోలా జలూకస్య గతి ర్భవేత్

టీక॥ వాత నాడి వక్రగతా అయి నడుచును|కప్పవలెగాని లావుక వలెంగాని

పాము వలెగాని|పిన్నవాని తొట్లె వలెగాని జలంగ వలెగానినడుచును॥

॥పైత్యనాడి॥

చపలా పిత గా నాడీ యథా మాయూడ బర్హివత్

మరాళస్య హాతీ నాడి కపోతస్య గతిస్తథా

॥పైత్యనాడి॥ చపలధాతువులై|నడుచును|యిలుపిలు మక వలెనడుచును|

న మలి వలె నడుచును|హంసవలనత్తు|గువ్వ వలె నడుచును|యీ చెప్పినట్టు న

డిచినా|పైత్య నాడి అని యెరింగేది॥

కపిస్థిత గతి ప్రోక్త కక్కుటు స్యగతిస్తథా

పారావతస్య చటికా నాడి టుట్టుబి సాజ్ఞవత్

టీక॥ శ్లేష్మనాడి స్థిరమై [illegible] నడుచును|పావురంవలె నడుచును|యిలుపిచ్చు

క వలె నడుచును|లఘుముకి పిట్ట వలె నడుచును|యీ చెప్పిన ప్రమాన నడిచె

నా|శ్లేష్మ నాడి అని యెరింగేది॥

౧౫౪ అథరసయోగాని వక్ష్యేతే॥ అగ్నికుమారాలపేళ్లు॥
భూపతిర్నవలోహాఖ్యారత్నసిద్ధాలఘుర్మహాత్
ప్రతాపప్రాణదివ్యాఖ్యౌ ఉత్తమాకధితాదశ:
॥ఇత్యగ్నికుమార:॥టీక॥ రసభూపతి। నవలోహాగ్నికుమారం। రత్నాగ్నికుమారం
సిద్ధాగ్నికుమారం। లఘ్వగ్నికుమారం। మహదాగ్నికుమారం। ప్రతాపాగ్నికుమా
రం। దివ్యాగ్నికుమారం। ఇవి దశాగ్నికుమారాలు॥ రసభూపతి॥
రసగంధామృతం తుల్యం తీక్ష్ణమౌదుంబరం సమం
హంసపాది ద్రవేఖల్వే మర్దితం దివసత్రయం
కాచకుప్యాం నివేశ్యాథ విలేప్య వస్త్రమృత్తికా
వాలుకాయంత్రకే పాచ్యా శనైర్మృద్వగ్నినాతత:
ద్విషడ్యామం సమం ద్రవ్యం చూర్ణయేమాషమాత్రకం
ఆర్ద్రకస్యానుపానేన సర్వరోగనిహంతిచా
రసాహగ్నికుమారాఖ్యం యోగోయం రసభూపతి
౨ ॥టీక॥ రసం। గంధకం। వసనాభి। వుక్కరావడి। రాగిరేకులు। ఇవిసమాన
లుగాజి హంసపాది ఆకురసానను మూడుదినాలు మర్దించి। అది గాజుకుప్పె
లోనుబెట్టి। కుప్పెకుయేడుచెరమన్నులు ఇచ్చి। అది కడవలోవల బెట్టి। కిం
దనుమీదను ఇసుకబోసి। నడుమ కుప్పె బెట్టి। సన్నపుమంట బెట్టి। పండెడు
ఝాములపాయి మీదను వండేది। వండిన వెనక। చల్లారంగాను వుంచి।
చూర్ణంగాను నూరి మినుపగింజంత అల్లపురసంతోను యిస్తేను సన్నిపాత
జ్వరాలు మానును॥ నవలోహాగ్నికుమారం॥

పశుద్ధం పారదం తుల్యం భస్మలోహాష్టకం సమం
అర్కమూలకషాయేణ మర్దితం దినపంచకం
కూష్యకాయాం నివేశ్యాథా విలేప్య వస్త్రమృత్తికా
మృత్తాగ్ని నావాలుకాభిః ద్వాదశం ప్రహరం పచేత్
స్వాంగశీతలముద్ధృత్య మర్దితం చూర్ణయేత్తదా
గుంజమాత్ర ప్రదాతవ్యం సర్వరోగ వినశ్యతి
సన్నిపాతే నశిఘ్రేణ సర్వజ్వరహరం పరం
ప్రఖ్యాతం నవలోహాగ్నిం రసోహ్యగ్నికుమారకః
౧౫౫ టీక॥ శుద్ధి చేశిన పాదరసం। బంగారం। వెండి। తగరం। లోహం। సీసం। రాగి।
కంచు। యిత్తడి। సత్తు। యీ లోహాలు। భస్మాలు। సమభాగం। పెట్టుకుని। జిల్లె
డు వేళ్ళ కషాయం పోశి। ఆయిదు దినములు మర్దించి। ఆ వెనక నుగా జుకు
ప్పేను పెట్టి। ఆ కుప్పెకు। కోకమన్ను ఇచ్చి। వాలుకాయంత్రానను। సన్నపు మం
టను। పండ్రెండు ఝాములు వండి। స్వాంగశీతళానను వుంచి। ఆ వెనుకను చూ
ర్ణం గా నూరి। గురివింద గింజలంత। అనుపానవిశేషాల సకలమైన రోగాలు మా
నును। యిది నవలోహాగ్నికుమారం। రత్నాగ్నికుమారం॥
పారదం పంచలవణం నవరత్నం సమం సమం
మర్దితం వరణం ద్రావి వహ్నిం ద్రావేభి నద్వయం
కాచకుప్యాంతరే క్షిప్త్వా వాలుకాయంత్రకే పచేత్
ఉపద్యామాంతే సముధృత్య సూక్ష్మచూర్ణం తు కారయేత్
అనుపానవిశేషేణ సర్వరోగహరం పరం

గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం యిష్టాపథ్యం ప్రదాపయేత్
రసోహ్యగ్నికుమారోయం రత్నాగ్నిఖ్యం కథితం భిషక్
టీక॥ పాదరసం। సముద్రలవణం। సౌవర్చలవణం। బిడాలవణం। సైంధవలవ
ణం। నవరత్నాల భస్మాలు। యింత వట్టున్న సమభాగాలు కూర్చి। పులిమిరిచె ౪
క్కర సాననుచిత్రమూలప్పవేళ్ళ రసానను। రెండు దినములు మర్దించి గాజుకు
ప్పిలో పెట్టి। కోకమన్నులు యిచ్చి। వాలుకాయంత్రానను ఆరు ఝాములు వం
డించి. స్వాంగశీతళానను దించి। గుంజామాత్రం అనుపానవిశేషాలు యిచ్చిది। యి
ష్టాపథ్యం పెట్టేది। సర్వజ్వరాలు న్ను మానును॥ యిది రత్నాగ్నికుమారం॥ శిద్ధాగ్నికు
మారం॥
సశుద్ధం పారదం గంధం టంకణం వత్సనాభకం
అర్కపత్రం రసాశ్మర్ధ్యం వజ్రమూషాంతరే క్షిపేత్
వాలుకాయంత్రకే పాచ్యాపుటమేకం తు భూధరే
స్వాంగశీతలముధృత్యం గుంజామాత్రం ప్రదాపయేత్
శిద్ధాఖ్యం యమిద ఖ్యాతం రసోహ్యగ్నికుమారకః
టీక॥ పాదరసం। గంధకం। వెలిగారం। నాభి। యివి సమభాగాలు పె
ట్టుకొని। జిల్లేడు ఆకుర సాననునూరి। చిన్న వుండలు చేశి। వజ్రమూషలో
పోశి। చెరమన్నులు యిచ్చి। ఆ మూష చిన్న చట్టిలో పెట్టి। కింద మీద
యిసుక బోశి। మూకుడు మూశి। కోకమన్నులు యిచ్చి। నేలకుండ తవ్వి
అందులో పిడకలు పేర్చి చట్టి పెట్టి వొక్క గజపుటం పెట్టితేను। అవుషధం
అవును॥ దీనిపేరు సిద్ధాగ్నికుమారం॥ లఘ్వాగ్నికుమారం॥

౧౪౬ పారదంటంకణంగంధంతాళకంచమణిశిలా
సర్వహంసపదిద్రావైదినమేకంతుమర్దయేత్
కాచకుప్యాంనివేశ్యాథవాలుకాయంత్రకేక్షిచ
షడ్యామాంతేసముద్ధృత్యదేయంగుంజానుపానతః
విఖ్యాతమ్మితిలఘ్వగ్నికుమారోయమ్మహారసః
టీక॥రసం।పెవిగారం।గంధకం।తాళకం।మణిశిల।యివిసమాంశలుగా
చి।హంసపాదిఆకురసాన మర్దించి।గాజు కుప్పెలోను బెట్టి।శీలమన్నులుయి
చ్చి వాలుకాయంత్రానను।ఆరుఝాములువండి।సాంగశీతలాన వుంచి।గుం
జామాత్రం అనుపానవిశేషాలయిస్తే నరోగాలుమానునూ।దీనిపేరుల
ఘ్వగ్నికుమారం॥మహదాగ్నికుమారం॥
రసంవిషంచాభ్రగంధంతాళకంహింగుళంవిషం
శుల్బభస్మంసమంతుల్యంమర్దితంభృంగవారిణి
కాచకుప్యాంతతఃక్షిప్త్వామృదాసంతాపయేద్బుధః
వాలుకాయంత్రకేపాచ్యదినైకంమందవహ్నినాం
సాంగశీతలముద్ధృదాతవ్యంచణమాత్రకం
అనుపానవిశేషేణ సర్వరోగవినశ్యతి
సన్నిపాతనిహంత్యాంశుసద్యజ్వరహారంపరం
మహదగ్నికుమారోయంరసావ్యాధినివారిణా
టీక॥పాదరసం।వసనాభి।అభ్రకం।గంధకం।తాళకం।యింగిలీకం।యి
న్నిపాషాణం।తామ్రభస్మం।యింతవట్టున్ను।సమాంశాలు।కలంగరాకుప
సరునను మర్దించి।గాజుకుప్పెలోనను పెట్టి।కోకమన్నులుయిచ్చి వక్షదినం

వాలుకాయంత్రానను వక్షదినం మందాగ్నిని వండిది।సాంగశీతళానను వుంచి
చిశనగింజంత అనుపానవిశేషాలయిచ్చెది॥యిది సర్వరోగహరం॥ప్ర
తాపాగ్నికుమారం॥
పారదంశుల్బభస్మంచవిషంమరిచనాగరం
త్రిక్షారంపంచలవణంయెభిమర్ద్యార్ద్రకద్రవై
కాచకుప్యాంతతఃక్షిప్త్వామృదానంలేపయేద్బుధః
శనైర్వహ్నినాపాచ్యవాలుకాయంత్రకేదినే
సాంగశీతలముద్ధృత్యాదశమాంశంవిషంక్షిపేత్
సూక్ష్మచూర్ణీకృతంఖల్వేగుంజామాత్రంప్రదాపయేత్
సన్నిపాతనిహంత్యాంసుఆర్ద్రకలవసంయుతం
ప్రతాపాగ్నికుమారోయంసర్వరోగహరంపరం
టీక॥రసము।తాంభ్రభస్మం।వసనాభి।మిరియాలు।శొంఠి।సర్జక్షారం।య
వక్షారం।సజ్జాకారం।సముద్రలవణం।సౌవర్చలవణం।సైంధలవణం।బిడా
లవణం।కాచలవణం।సమభాగాలుకూర్చి।అల్లపురసాననుమర్దించి।గాజు
కుప్పెను పెట్టి।కోకమన్నులుయిచ్చి।వాలుకాయంత్రానను వక్షనాడల్లా।మెల్ల
౧౪౭ ని మంటను వండేది।సాంగశీతళానను వుంచి యిందుకు పదోపాలు వసనా
భి పెట్టి మెత్తగా నూరి।గురివిందగింజలంత అనుపానవిశేషాలనుయి
చ్చెది।సర్వమైనరోగాలుమానును॥యిది ప్రతాపాగ్నికుమారం॥ఉత్తమా
గ్నికుమారం॥
రసంవిషంచా భ్రంమర్దితంపర్వటుద్రవే

వజ్రమూషాంత రేశ్యాదా భూధరే పుటపాచితం
సాంగశీతళ మృద్ధృత్య ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్
మాత్స్యాదశిఖిపిత్తే ష్టై విషంచ పృథక్ పృథక్
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
విఖ్యాతమితి ప్రాణాగ్నికుమారోయమ్మహారసః
టీక॥ పాదరసం। వసనాభి। అభ్రకం। గంధకం। యివి సమభాగాలు కూర్చి।
పర్పాటక పు ఆకురసాన ను। మర్దించి మూడు ఝాములు వజ్రమూషనం
బెట్టి భూమి పుటం బెట్టి సాంగశీతళాన బుచ్చి। ఖల్వంలోను బెట్టుకుని। మీను
చేతికట్టునను। మేకచేతికట్టునను। బెట్టి మర్దించి। గుంజామాత్రం అనుపా
న విశేషాల గూర్చి యిచ్చిది। అన్ని రోగాలకున్ను పారును॥ యిది అగ్నికుమారము
హరవీర్యం విషంతుల్యం మర్ద్యం వస్తాకషాయకే
మూషాయాం భూధరే పాచ్యో వాలుకాయంత్రకే దినే
సాంగశీతలముద్ధృత్య కటుత్రైలేన భావయేత్
పాదాంశమమృతం క్షిప్త్వా మర్దితం నిర్వికాద్రవే
౪ గుమ్మాత్రయం ప్రదాతవ్యం సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
సుదివ్యాగ్నికుమారోయం ప్రాణినాం ప్రాణదాయకః

॥ ఉత్తమాగ్నికుమారం॥

రసమ్మలతా భ్రకాంతాచ తిక్ష్ణం తామ్రం మృతం సమం
మర్ద్యం మాంస పవిత్రావై కాచకుప్యాంతతః క్షిపేత్
వత్రమత్స్నా నివేశ్యార్ధ వాలుకాయంత్రకే పచేత్
సద్యోత్స్వాంతే సముద్ధృత్య సూక్ష్మచూర్ణంతు కారయేత్

మాషమాత్రయోగేన సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
ఇతానుపథ్యం ప్రదాతవ్యం యిక్షుఖండాని భక్షయేత్
నారికేళోదకం వాపి పిబేచ్ఛర్కరవారిణా
ఉత్తమాగ్నికుమారోయం ముఖ్యనేయంత్రకల్పయేత్
-:శ్రీ:- యీ అగ్నికుమారాలు సరి॥

॥ భూతేశ్వరరసం॥

సుధసూతం విషం గంధం నేపాళం దరదం సమం
శ్లక్ష్ణం వస్తాకషాయేణ జాలాయంత్రే వినంపచేత్
సముద్ధృత్య ధమచ్ఛాస్య పిత్తయామం విమర్దయేత్
ధ్యంయామం ఖల్వమధ్యకే
మాషైకమాత్రకం దేయం జ్వరంహంతి నసంశయః
అర్కమూలకషాయేణ సన్నిపాత నిహంతిబా
దధ్యాన్నదాపయేత్పథ్యం తృక్షిత త్రంపిబేద్రసం
భూతేశ్వరరసో నామ భూతేశ్వర వనిర్మితం
టీక॥ పాదరసం। వత్సనాభి। గంధకం। నేపాళం। యింగిలీకం। యివి స
మాంశలు చిత్రమూలకషాయాన మర్దించి। వకదినం డోలాయంత్రా
౧౫౮ నను వండి తీసి। మీనుచేతికట్టున వకదినం ఝాము మర్దించి। ఆవెనక
ను। బ్రహ్మ చెముడు బాలను మర్దించి కరాదానను పెట్టు। అనుపానం।
అల్లపు రసాన ను। విసుస్తం గింజంత యిస్తేను। జ్వరాలు విడుచును। జిల్లే
డు వేళ్లకషాయానను యిస్తేను సన్నిపాతాలు మానును॥ పథ్యం। పెరుగు

వంటకం పెట్టించేది. దాహానకు చల్లి యిప్పించేది॥ దీని పేరు భూతేశ్వరరసం॥

త్రిపురాంతకరసం॥

రసగంధాభ్రకం తుల్యం దినమేకం విమర్దయేత్
భృంగరాజ ద్రవే ఖల్వే వజ్రమూషాంతరే క్షిపేత్
కుక్కుటస్య పుటం పాశ్య స్వాంగశీతల ముద్ధరేత్
మత్స్యజకాంజి పిత్తైశ్చ త్రియామం మర్దయేత్పునః
ఆర్ద్రకస్యానుపానేన గుంజామాత్రం పిబేదనం
వాతకం పైత్యకంచైవ శ్లేష్మకం బాహిక జ్వరం
త్రిదోష ద్వంద్వజం హంతి అనుపాన విశేషతః
తక్రం భుక్త్వా భపిబుధ్యం తృష్ణార్తే శర్కరా జలం
శంభునా కథితం పూర్వం రసోయం త్రిపురాంతకః

టీక॥ రసం, గంధకం, అభ్రకం, యీ మూడున్ను సమాంశాలు ఖల్వం లోబో
శి గుంటకలగరాకురసం బోశి మర్దించి గుళికలు జేశి, ఆరించి వజ్రమూషలో
బోశి కుక్కుటపుటం పెట్టి స్వాంగశీతలానతీంచి, ఆ వెనకను, మీను చేతి క
౫ ట్టున్ను, ఆడవిపంది చేతి కట్టున్ను వేశి మూడుఝాములు మర్దించి, గుంజామా
త్రం అల్లపురసానను యిస్తేను జ్వరాలుమానును. పథ్యం చల్లావంటకం పెట్టిం
చేది. దప్పికి పంచదార పానకం యిచ్చేది॥ కాలకంధరరసం॥

విషమ్మని శిలా సూతం గంధకం టంకణం కణం
ధూర్త బీజం సమం ఖల్వే దినం హంసపదీరసే
మర్దితం కంజలీకృత్వా శరావేణ పుటం పచేత్
అరణ్య కోపలశ్శైః స్వాంగశీతళ ముద్ధరేత్.

స్నుహీ క్షీరె విమర్ద్యాథ మచ్ఛపిత్తే న భావయేత్
గుంజామాత్రం పిబేచ్చాను సర్వజ్వర హారంపరం
అనుపాన విశేషేణ దేయం దోష జ్వరం హరేత్
పథ్యం దేయంతాను శాల్యాన్నం ముద్గ సూపేన సంయుతం
దాహం శీత జలం దేయం యిక్షు ఖండాని భక్షయేత్
హరిద్రాక పితం దేయం పూర్వం రసోయం కాలకంధరం

టీక॥ వత్సనాభి, మణిశిల, రసం, గంధకం, వెలిగారం, పిప్పళ్లు, ఉమ్మెత్తవిత్తు
లు, యివి సమభాగాలు, హంసపాది ఆకురసానను, ఖజ్జలిగా మర్దించి,
మూకుట పెట్టి, మీద మూకుడు మూశి, వేరుబిడకలనూ పుటం పెట్టే
ది, స్వాంగశీతలానను తీశి, బ్రంహజెముడు బాలుపోశి ఝామువదద
వు మర్దించి, ఆ వెనకను కొరమీను చేతకట్టునను, మర్దించి గుంజమా
త్రం యిచ్చేది, జ్వరాలుమానును, అనుపాలవిశేషాలయిస్తేను సన్నిపాతా
లు మానును, యిచ్చాపథ్యం పెట్టేది॥ దీనిపేరు కాలకంధరరసం॥ శాంబవీరసం॥

శుద్ధ పారద గంధాహ్వౌ టంకణం నాగరాద్రయ
యేరండ దంతి బీజాని గౌరిపాషాణకం సమం
మర్ద్యం జంబీర నీరేణ ఖల్వే మర్ద్యే దినత్రయం
శరావ దినమేకంచ పుటం కుక్కుట కేపచా
స్వాంగశీతల ముద్ధృత్వా మర్ద్య మేరండతైలకే
దశాంశ మరిచం దత్వా మరిచాంశ విషం క్షిపేత్
గుంజామాత్ర ప్రదాతవ్యం సర్వజ్వర హారంపరం
దధ్యాన్న దాపయెత్పథ్యం తృష్ణార్తే నారికేళజం

పార్వతీ నిర్మితం పూర్వం నామోయం శాంభవీ రసం

టీక॥ పాదరసం। గంధకం। వెలిగారం। శొంఠి। కరక్కాయలు। ఆముదపువి

త్తులు। నేపాళాలు। గౌరీపాషాణం। యివి సమాంశలు। ఖల్వంలో వేసుకొని

మూడుదినాలు। నిమ్మపంటు ప్రులుసు పైపాశి మర్దించి। మూకుడులో పెట్టి

విూదమూకుడు మూశి। కోకమన్నులు యిచ్చి। వక్కకుక్కుటపుటం పెట్టి। స్వాం

గశీతలాన ఋచ్చి। ఆముదం పోశి మరిన్ని మెత్తగా నూరి। పదో పాలు మిరియా

లు పెట్టి। మిరియంలో సగం వత్సనాభి పెట్టి। మెత్తగా నూరి। గుంజామా

త్రం। అనుపాన విశేషాల యిస్తేను జ్వరాలు మానును। పథ్యం। పెరుగు వంటకం

పెట్టేది। యిది శాంభవీ రసం॥ భద్రకాళి రసం॥

శుద్ధసూతం విషాభ్రం చ త్రికటుకం గంధటంకణం

ధూర్తబీజం సైంధవం చ తత్తుల్యం తుల్యం విచూర్ణయేత్

వజ్రమూషగతం పాచ్యనాలు కాయంత్రసాక్షయా

ద్వియామాంతే సముద్ధృత్వా మత్స్యపిత్తేన బాహయేత్

మాషమాత్రానుపానేన భక్షయేత్ దోషనాశనం

సర్వజ్వరహరం శ్రేష్ఠం భద్రకాళి రసోత్తమః

టీక॥ పాదరసం। వత్సనాభి। అభ్రకం। శొంఠి। పిప్పళ్లు। మిరియాలు। గం

౪ ధకం। వెలిగారం। వుమ్మెత్త విత్తులు। సైంధలవణం। యివి సమభాగా

లుగా కూడి। చూర్ణంగాను। వజ్రమూషలో బోశి। వాలుకాయంత్రా

నను రెండుఝాములు వండేది। వెనకను స్వాంగశీతలానను దించి మీను

చేతికట్టున్న। మర్దించి। మినపగింజంత మాత్ర అనుపాన విశేషాల

యిస్తేను దోషజ్వరాలు సన్నిపాతాలు మానును। యీ భద్రకాళిరసం॥

॥ భువనేశ్వరీ రసం॥

గౌరీపాషాణమభ్రంచ విషం మణిశిలా రసం

దంతి బీజం సమం ఖల్వే మర్దయేత్ దివసత్రయం

కారవెల్లి పత్రరసైః షట్కుక్కుటకేవచా

షట్ త్యచూర్ణయేత్సర్వైభియామాంచ భిషగ్వరైః

గుంజామాత్రార్ధ క్వాథావే అథవా త్రికటుద్రవే పిబే

సత్రజ్వరహరం హంతెరసోయం భువనేశ్వరం

టీక॥ గౌరీపాషాణం। అభ్రకం। వసనాభి। మణిశిల। పాదరసం। నేపాలం

యివి సమాంశాలు కూడి। కాకరాకుపసర పోశి రెండుదినములు క

జ్జలిగా మర్దించి కుక్కుటపుటానువాండి। స్వాంగశీతలాను వుంచి। రెండు ఝా

ములు మర్దించి। కరావాన వెట్టుకొని అది గుంజమాత్రం అల్లపురా

సానుగాని తెకటురసానగాని యిస్తేను జ్వరాలు సన్నిపాతాలు మాను

౧౬౦ ను॥ యిది భువనేశ్వరి రసం॥ వుమామహేశ్వర రసం॥

స సుద్ధం పారదం చాభ్రం సమకల్వే విమర్దయేత్

కాకజంఘకషాయేన దినమేకం తు కజ్జలి

డోలా యంత్రే యామయుగ్మం పంచాతిలాగ్నినాతతః

శిఖికుక్కుటపిత్తైశ్చ మర్దయేంద్యామయుగ్మకం

అద్రకద్రవ్యద్రవే దేయం మాషమాత్రం జ్వరాపహం

తంద్రబుతాబ్భలేతు పత్య వృత్తాక బిదసయ్యుక్తం

వుమామహేశ్వరో నామరసోయం శ్రేష్ఠముత్తమం

టీక॥ రసం। అభ్రకం। రెండు సమంశలు కూర్చి। వెలుమసర్దైక షాయం

పోచి మర్దించి। డోలాయంత్రాన రెండు జాములు త్రిప్రాగ్నిని వండి తీచి।

క్రొడి పిత్తానను వక జాము మర్దించి। కరాటానను పెట్టి। అదిమిన వ

గింజంత అల్లపు రసాను యిస్తేను జ్వరాలు మానును॥ యిందుకు సల్లా

వంటకం పథ్యం పెట్టేది। శేతవాంకాయ తియ్యగావండి పెట్టేది॥ నారశిం

హరసం॥

౪ అమృతం పారద గంధం నేపాళాంచ సమాత్రకం

అర్కమూలకషాయేణ మర్దయేత్ప్రహరద్వయం

డోలాయంత్రే యామమాత్రం పాచితం చ సముద్ధరేత్

ధరేత్। గుంజామాత్ర జ్వరం హంతి నారశింహరసోత్తమః

శర్కరాయాంతతో దేయాం సర్వజ్వరహరం పరం

టీక॥ వసనాభి। పాదరసం। గంధకం। నేపాళాలు। యివిసమాంశాలు। జిల్లె

డు వేళ్ల కషాయాన మర్దించి। మూడు ఝాముల డోలాయంత్రానను వక ఝాము

వండేది। ఆ వెనుకను గుంజామాత్రం। అనుపాన విశేషాల యిస్తేను జ్వరాలు

మానును। యిది నారశింహరసం॥ విశ్వంభరరసం॥

శుద్ధసూతం సమం చాభ్రం హింగుళం విషతాళకం

తుల్యం తుల్యం ఖల్వమధ్యే క్షిపేన్మర్ద్యం దినద్వయం

హంసపాదికషాయేణ కుక్కుటీపుటపాచితం

చూర్ణీకృతం తతో దేయం పునః కుక్కుటసంజ్ఞకం

కూశ్మదరాహతి మిశ్రైః పిత్త భ్రావ్యం దినత్రయం

మాషమాత్రే ప్రదాతవ్యం అనుపానవిశేషతః

దోషత్రయసన్నిపాతోయం అత్యుగ్రం నాశయేజ్వరం

యితాసపథ్యం తతో భుక్త్వా యిక్షుఖండాని భక్షయేత్

నారికేళోదకం దాహే పిబేచ్ఛర్కరవారిణా

యిష్టనాకథితం ప్రోక్తం విశ్వంభరరసోత్తమం

౯౬౧ టీక॥ పాదరసం। అభ్రకం। యింగిలీకం। వసనాభి। హరితాళం। యివిస

మాంశాలు కూర్చి। హంసపాది ఆకు కషాయానను రెండు దినాలు మ

ర్దన జేశి। కుక్కుటపుటం పెట్టి। ఆ వెనకను తాం తేటుచేదునను। పందినెందు

నను। ముష్టం చేదునను। మూడు దినాలు భావనచేశి। కరాటానను పెట్టి

కుని। అది అనుపానవిశేషాల మినుపగింజంత యిస్తేను। దోషజ్వరాలు

సన్నిపాతాలు మానును। యిత్సాపథ్యం॥ చెరుకులు తినిపించేది॥ గరుడ

ధ్వజరసం॥

విషం సూతాభ్రకం గంధం వ్యోషాయింగుళ సైంధవం

లవంగపిప్పలీమూలం తుల్యం తుల్యం విమర్దయేత్

దినే హంసపదె ద్రావే కుక్కుటీపుటపాచితం

చూర్ణీకృతం తతో దేయం అనుపానవిశేషతః

మాషమాత్ర జ్వరం హంతి రసోయం గరుడధ్వజః

టీక॥ వసనాభి। రసం। అభ్రకం। గంధకం। త్రికటుకాలు। యింగిలీకం

సైంధవలవణం। లవంగాలు। పిప్పలిమూలం। యివిసమాంశలు హంసపాది

ఆకురసాన వఖనాడు మర్దించి। ఆవెనుకను కుక్కుటపుటం పెట్టి। సాం

గశీతళాన బుజ్జి। చూర్ణం గానూరి। కరాటానను పోశి। అనుపాన విశే

షాలను మినుపగింజంత యిస్తేను జ్వరాలుమానును॥ భార్గవీరసం॥

రస గంధక నేపాళం సమ ఖల్వే విమర్దయేత్
౯ ఆశ్వేద వల్కల ద్రావై డోలా యంత్రేణ పాచయేత్
యామమాత్ర తతో నిత్రా గుంజామాత్ర పిబే ద్రసం
శీతాకరణ యుతం బాధం విషమజ్వర నాశనం
సర్వజ్వర హరం హంతి నామోయం భార్గవీ రసః
టీక॥ పాదరసం। గంధకం। నేపాళాలు। యివి సమాంశాలు రావిచెక్క క
షాయాన్ను మర్దించి। ఆ కషాయాననే। డోలాయంత్రానను వక ఝా
ము వండేది। వెనకను తీసి। గుంజ మాత్రలు చేసి। వక్కటి పిప్పళ్ళ పంచదా
ర అనుపానంతో యిస్తేను విషమ జ్వరాలు మానును। యే జ్వరాలు
అయినా మానును॥ నారాయణి రసం॥
గంధకం త్రికటుకం బ్రాహ్మీ రోహిణీ తాళకం సమం
పంచకోల కషాయేణ మర్దితం దివసద్వయం
మూషాంతరాం భూధరే పాచ్యా సాంగశీతళ ముద్ధరేత్
జంబూకాండజ పిత్తైశ్చ భావితం దివసద్వయం
నాగవల్లీ రసో ద్దేయం సర్వజ్వరహరం పరం
దోషజ్వరం సన్నిపాతం హంతి సత్యం న సంశయః
నారాయణి రసో నామయిందిరా కథితం పురః
టీక॥ గంధకం। త్రికటుకం। అభ్రకం। కటుక రోహిణి। హరిదళం
యివి సమాంశాలు పంచ కోల కషాయాన రెండుదినములు మర్దించి। వ
జ్రమూష బెట్టు కొని కోకమన్నులు యిచ్చి। భూపుటం వెట్టి। సాంగశీ
తళాన బుచ్చి వెనకను నక్కపిత్తాన్ని భావన రెండుదినములు గుంజా
౭౬ మాత్రా న నుతమల పాకు రసాన నుయిస్తేను విషమ జ్వరాలు సన్నిపా

తాలు మానును॥ వైష్ణవీ రసం॥
౧ హింగుళం వత్సనాభం చ చ్రాంగి త్రికటు వచా
చిత్రమూలక షాయేణ సమభాగం విమర్దయేత్
డోలా యంత్రే యామమాత్రం పచెన్నిత్యా తతో భవేత్
ఆర్ద్రక స్యానుపానేన మాషమాత్రం జ్వరాపహం
ద్వంద్వ జ్వరే సన్నిపాతం పురాణే విషమ జ్వరే
నాశయంత్యఖిలం ఘోరం నామోయం వైష్ణవీ రసః
టీక॥ యింగిలీకం। వసనాభి। కటుకరోహిణి। త్రికటుకాలు। వస। యి
వి సమాంశలు। చిత్ర మూలపు కషాయానమూడి। ఆకషాయాన్ను
డోలా యంత్రానను వక్క ఝాము వండి। వెనకను పుచ్చి। అల్లపు రసాన్ను
మినుప గింజంత యిస్తేను। ద్వంద్వ జ్వరాలు। సన్నిపాత జ్వరాలు। పురాణ
జ్వరాలు। విషమ జ్వరాలు। మొదలుగా మానును॥ లక్ష్మీనారాయణి రసం॥
శ్రీఖండం శిఖితుత్థంచ టంకణం తాళకం సమం
పునర్నవీ మూలరసే మర్దితం త్రిహర త్రయం
పాచయేద్యామమాత్రం చ డోలా యంత్రేణ బుద్ధిమాన్
గుంజామాత్రం పిబెద్రాను సర్వజ్వర హరం పరం
దోష జ్వరహరం హంతి లక్ష్మీనారాయణో రసః
౪ టీక॥ శ్రీఖండం। మయిల తుత్థం। టంకణం। తాళకం। యివి సమాం
శాలు। తెల్లగలిజేరు వేళ్ళరసాన్ను। మూడు ఝాములు। మర్దించి। డో
లాయంత్రాన్ను। ఝాము వండి। రెండు గురివింద గింజలమెత్తు అ
నుపాన విశేషాలు యిస్తే సర్వజ్వరాలు హరించును। దోషజ్వరాలు హ

రించును॥ యిది నారాయణి రసం॥ పితామహ రసం॥
హింగుళం కటుకో హిణ్యం లోహ తామ్ర మయోభస్మం
తాళకం చ సమం సమం
అర్కమూలకషాయేణ మర్ధితం చ దినత్రయం
కూర్మపృష్ఠాయం దినె క్షిప్య విశోష్య వస్త్రమృత్తికా
త్రియామం వాలుకా యంత్రె పచెత్పశ్చాన్నాప చేత్
గుంజామాత్రం ప్రదాతవ్యం అత్యుగ్రం నాశయెజ్జ్వరం
పితామహరసో నామ సర్వదోషనికృంతకః
టీక॥ రసం వసనాభి యింగిలీకం కటుకరోహిణి యినుప భస్మం
రాగిభస్మం చెట్టు ప్రపాడి హరిదళం యివి సమాంశాలు గూర్చి జి
ల్లేడు వేళ్ళ కషాయాన మర్ధించి గుళికెలు చేసి గాజుకుప్పెను బోసి చె
రమన్నులు యిచ్చి వాలుకా యంత్రాన మూడు ఝాములు వండేది
౧౬౩ వల్ల నైతే తీసి గుంజమాత్రం అనుపాన విశేషాలయిస్తే జ్వరాలు సన్ని
పాతాలు మానును॥ జారతి రసం॥
వచాపారద గంధాభ్రం వత్సనాభం సస మం
ముండి ద్రవేర్దితం మర్ధ్యం మూషాయాం భూధరే పచేత్.
పాచ్యచ టీక పిత్తేన భావితం దివసద్వయం
అనుపాన విశేషేణ దేయం గుంజ ప్రమాణతం
సర్వజ్వర వినశ్యంతి నామేయం భారతీరసః
టీక॥ వస పాదరసం గంధకం అభ్రకం వసనాభి యివి సమాం
శాలు కూర్చి బోడతర ఫు ఆకు రసాన వకనాడు మర్ధించి వజ్ర

మూసను బోశి భూపుటం బెట్టి తీసి వెనకను యిలు పిచుక చేదునను
1 రెండు దినములు మర్ధించి కరాబానను బెట్టి అనుపాన విశేషాలయి
స్తే దోషజ్వరాలు మానును॥ మదనభైరవం॥
టీక॥ పాదరసం గంధకం మణిశిల సైంధలవణం తామ్రభస్మం యి
వి సమాంశాలు ముళ్ళ ఫంటూరసాన నూరి వుండలు చేసి వజ్రమూషలో
శి వాలుకా యంత్రాన భూపుటం పెట్టి మూడు ఝాములు వుంచి సాంగ
శీతళాన్ని తీసి ఆలుపిత్తాన మర్ధించి శనగ గింజంత నారికేళ ఫలకా
2 యనీళ్లను కూర్చి యిస్తేను చిత్త విభ్రమం సన్నిపాతం మానును॥ శితాం
గానకు॥ ఆనంద భైరవం॥
సౌభాగ్యం హింగుళం గంధం హారవీర్యం చ తాళకం
తీక్ష్ణతామ్రం నాగవంగం మర్ధితం త్రిఫలా ద్రవే
పఋటుష్య కషాయేణ డోలాయంత్రె దినం పచేత్
భణిపిత్తేన సాభావ్యం గుంజామాత్రం ప్రదాపయేత్
తక్షణేన వినశ్యంతి శీతాంగ సన్నిపాతకం
తక్రభుక్త్వా భవెత్పథ్యం రసాహ్యం నందభైరవం
టీక॥ వెలిగారం యింగిలీకం గంధకం పాదరసం తాళకం లోహభ
స్మం తామ్రభస్మం తగర భస్మం యివి సమాంశలు త్రిఫలకషాయాన మ
ర్ధించి త్రికటుకషాయానను డోలాయంత్రాన వక దినం వండి శిపా
ము చేదున మర్ధించి గుంజమాత్ర అనుపాన విశేషాలయిస్తేను శీతాం
గ సన్నిమానును॥ మనో భైరవరసం॥ తాంత్రికానకు॥
విక్షారం పంచలవణం మృత తామ్ర రసం సమం

అర్కమూలకషాయేణ దినాని త్రీణి మర్దయేత్
సంశోష్య వాలుకాయంత్రే దినైకం వజ్రమూషయా
స్వాంగశీతళముధృత్య ఖరపిత్తేన భావయేత్
దాతవ్యం మాషమాత్రంచ మధుకస్యాను పానతః
౧౬౪ తత్క్షణేన వినశ్యంతి తాంత్రికసన్నిపాతకం
మహో భైరవ నామోయం రసః సర్వత్ర పూజితం

టీక॥ సర్జక్షారం।యవక్షారం।టంకణక్షారం।పంచలవణాలు। తామ్రభస్మం। పాదరసం।యివి సమభాగాలు జిల్లేడు వేళ్లకషాయానను మర్దించి।వజ్రమూషబోశి కోకమన్నులు యిచ్చి।వాలుకాయంత్రానను।అరుఝాములు వండి।గాడిదెపిత్తానను మర్దించి మినుపగింజంత యిస్తేను తాంత్రికసన్నిమానును।పథ్యం।పంచముష్టిగంజి పోశేది॥స్వచ్ఛంద భైరవం॥ కంఠకూజె సన్నికి॥

రసం గంధక సౌభాగ్యం విషం వంగామృతం సమం
త్రిఫలాస్య కషాయేణ మర్దితం దివసత్రయం
డోలాయంత్రే యామమాత్రం పాచితం మందవహ్నినా
కోలపిత్తేన సంభావ్యం గుంజమాత్రం
ఆంధ్రకస్యాను పానేన నిహంత్యాశ్వంతకూజనం
దద్యాన్న దాపయే ద్పథ్యం తృషాద్రీశీతలం జలం
రాజోపచారైకుర్వీతా రసః స్వచ్ఛంద భైరవః

టీక॥పాదరసం।గంధకం।వెలిగారం।వసనాభి।వంగభస్మం।యివి

సమాంశాలు త్రిఫలాకషాయానను।రెండుదినాలు మర్దించి।డోలాయంత్రానను ఝాముదడవు మందాగ్నిని వండి శీ పందిచేదికట్టినను।మర్దించి।అల్లపురసానను।యిస్తేను।కంఠకూజన సన్నిపాతంమానును। పథ్యం।పెరుగువంటకం।పెష్టిదాదప్పికి చల్లానీళ్లుయిచ్చేది॥కల్యాణభైరవరసం॥కర్ణికసన్నికి॥

రసం విషం విషంగంధం నాగవంగకళాసమం
దినైకచిత్రంకద్రావె మర్దితం మళికాకృతిః
వజ్రమూషంగతం పాచ్యా వాలుకాయంత్రకే దినే
స్వాంగశీతళముధృత్యా మత్స్యపిత్తేన భావయేత్
చణమాత్రప్రదాతవ్యం వాలుకాయంత్రకే దినే
కర్ణికం హంతి తక్షణాత్
క్షీరాన్న శర్కరాయుక్తం పథ్యం పథ్యం ప్రయత్నతం
భక్షయేదిక్షుఖండాని రసః కళ్యాణభైరవం

టీక॥ పాదరసం।వసనాభి।పాము విషం।గంధకం।శీస భస్మం।తగరభస్మం।పిప్పళ్లు।యివి సమంశాలుగాకూర్చి।చిత్రమూలకషాయంతో వఖనాడు మర్దించి వుండలుచేశి వజ్రమూషలో బోశి।వాలుకాయంత్రాన వండితీశి।మీనుచేతికట్టుతో మర్దించి।శనగగింజంత అనుపానవిశేషాలయిస్తేను సన్నికసన్నిమానును।యిందుకు పథ్యం॥పంచదార।పెష్టించేది।చెరుకులు తినిపించేది॥విదారణభైరవరసం॥

హరవీర్యం తామ్రవంగం।అర్కక్షీరేణ మర్దయేత్
డోలాయంత్రే పచేద్యామం యేణాపిత్తేన భావయేత్

గుంజా మాత్రం ప్రదాతవ్యం త్రికటుస్త్వానుపానతః
తత్క్షణేన వినశ్యంతి భగ్ననేత్రం సుదారుణం
రసోవిదారుణంఖ్యాతం భైరవింప్రాణరక్షకః
టీక॥ పాదరసం। తామ్రభస్మం। గంధకం। వంగభస్మం। యివిసమాంశలు జి
ల్లేడు పాలను మర్దించి డోలాయంత్రానను తీసి। యిర్రిచేదు కఘ్మున మర్దించి
త్రికటుకం అనుపానంయిస్తేను గుంజామాత్రంయిచ్చేది। భగ్ననేత్రం మాను
న్ను। దినికి పథ్యం॥ కఘ్మపోశేది॥ భైరవరసం॥
సుద్ధసూతంవిషంచాభ్రంగంధకం నాగటంకణం
వటక్షీరే దినైకంతు దత్వ్యం డోలాయంత్రే దినంపచేత్
మజ్జమాయుష మాంయూరంపిత్తైర్భావ్యం దినత్రయం
దేయంద్విమాషమాత్రం చకణక్వాధేనుపానతః
తత్క్షణేన వినశ్యంతి రక్తేష్టి స్యాతి భీషణాః
యూయిదంసన్నిపాతాఖ్యం భైరవోరసముత్తమం
టీక॥ పాదరసం। వసనాభి। అభ్రకం। గంధకం। సీసభస్మం। వెలిగారం
యివి సమాంశలు। కూష్మి మర్రిపాలను వకదినం మర్దించి। డోలా
యంత్రానను వకదినం వండితీశి। మీనుచేతి కఘ్మునను వకదినంయె
నుప చేతి కఘ్మునను వకదినం। నమలిచేతి కఘ్మున వకదినం। యీమూ
డు మర్దించి। రెండు మినుప గింజలంత। పిప్పలికషాయాన యిస్తేను రక్తె
ష్టి సన్నిమానును॥ కారుణ్యరసం॥
పారదాభ్రసమంఖల్వే మర్దితం భృంగనీరకే
వాలుకాయంత్రకే పాచ్యాయూషాంతయామమాత్రకం

సాంగశీతలముద్దృత్య వారాహీ శిఖిపిత్తజై:
భావితం మాషమాత్రంచ దాతవ్యంచ ప్రలాపజిత్
తక్రభుక్త్వాంభ వెఫ్పుద్యం నారికేళ జలం పిబేత్
సర్వరోగ వినశ్యంతి రసః కారుణ్య భైరవం
టీక॥ రసం। అభ్రకం। యివిసమాంశలు గుంటకలగరాకు రసాన మర్దించి। వా
లుకాయంత్రానను వజ్రమూస పెట్టి। వకఝామువండి। సాంగశీతలానతీశి
అడవి పంది చేతి కట్టునను స్ను। నమలి చేతి కట్టునా మర్దించి అనుపానవిశేషాల
ను యిస్తే మినుపగింజంత యిచ్చేది। ప్రలాపసన్నిమానును॥ శిద్ధభైరవరసం॥
పారదంతారకం తుల్యం కుమార్యరసమర్దితం
డోలాయంత్రే పచేద్యామంతిమిపిత్తేన మర్దయేత్
మణకద్వయమాత్రంచ దేహేమధుకణాయుతం
జింహాకసన్నిపాతఘ్నం రసోయంశిద్ధభైరవం
టీక॥ పాదరసం। హరితాళం। యివిసమభాగాలుకలుబొందరసా
న్ను మర్దించి ఝామురడ వుడోలాయంత్రానను వండితీశి। మీను
చేతి కఘ్మున మర్దించి రెండుశనగగింజలంత తేనె పిప్పిళ్ళ అనుపానం
తోయిస్తేను జింహాకసన్నిమానును॥ కరవాలభైరవం॥
హారవీర్యం రామఠంచ త్రిక్షారం కటుకాత్రయం
గంధకంలవణం పంచ పంచాగ్నిత్రిఫలా విషం
ఏతాని సమభాగాని అర్కమూల కషాయకే
మర్దితం ద్విదినం బాద వాలుకాయంత్రకే పచేత్
ద్వియామంతే సముద్ధృత్య శునిపిత్తేన భావయేత్

గుంజావా త్రం ప్రదాతవ్యం నారికేళోదకం దహే

అభిన్యాసం హరత్యేష ప్రుం దధ్యాన్నం పథ్యమాచరేత్

యాయుదం కరవాలఘ్నం భైరవోరస ముత్తమః

టీక॥ పాదరసం౹ యింగువ౹ సద్యాక్షారం౹ యవక్షారం౹ సజ్జకారం౹ త్రిక

టుకాలు౹ పంచలవణాలు౹ చిత్రమూలపుచెక్క౹ వరగాం గుచెక్క౹ జిల్లేడు

చెక్క౹ చాంగదుంప౹ పుల్లగుమ్మడి దుంప౹ త్రిఫలాలు౹ వసనాభి౹ యింత

వట్టిన్ని౹ సమాంశలుగా గూడి౹ జిల్లేడు వేళ్లకషాయాన మర్దించి రెండు

దినములు మర్దించి వాలుకాయంత్రాన సురభ్యాము వండి తీసి౹ సాంగళీత

ళాన తీసి౹ కుక్క చెతి కట్టు వోసి మర్దించి గురివిందగింజంత నారికడపు

గాయ నీళ్లతో యిస్తేను అభిన్యాసం మానును॥ పథ్యం॥ పెరుగు వంట్లు

కంఠపైపైది౹ అనుపాన విశేషాంతో యిస్తేను విషమ జ్వరాలు మానును

॥పదమూడు భైరవులు॥

॥అతిసారాలకు॥ టీక॥ పెద్దమానుచెక్క, బియ్యపుకడుగుతోను, నూరిన
ముద్ద గుమ్మడాకున పొదిగి, మన్నుమెత్తి, పుటంపెట్టి పొడుగుదుతీశి, ఆము
ద్దపిడిచిన్న రసం తేనెతో త్రాగినాను, సకలాతిసారాలు మానును॥

శొంఠిప్రతిద్వి వెతపా తబారి విషాచితా
బర్బురః పల్లవా శ్రీ ఫ్రేః మధునా వృవి హోత గ
జ్వరాతిసారమచిరా న్నాశయేనా త్ర సంశయః

టీక॥ శొంఠి, అతివస, పాతవేరు, మారివెన్నెల్లతో యుక్తేది, లేదా తుమ్మచిగు
రు, శొంఠకూర మంటుచాతను పుడకపెట్టి తేనెతోను, సేవించినను జ్వరాతిసా
రం మానును॥

ఆమ్లజంబూ ప్రవాళానాం నిర్యూహం మధునా పిబేత్

టీక॥ మామిడివేరు, యీచిగుళ్లు, కషాయం పెట్టి అందులోను తేనెకల్పియి
స్తేను జ్వరాతిసారాలు మానును॥

జ్వాలా సత్తు సమాపేతం బిల్వమూలం స జమా
వర్ధాతి సార సారంత్య జ్వరాతిసార శాంత్యయేత్

టీక॥ మారేడు వేళ్ల పించు, కషాయం పెట్టి ఆ కషాయంలో లాజ సత్తు పోశి
కల్పియిస్తేను, చర్చితో గూడిన సర్వాతిసారాలు మానును॥

నాగరాతి విషాముస్తా భూనింబెంద్రియ వాకృతా
సర్వజ్వరహరం క్వాథః సర్వాతిసార నాశనం

టీక॥ శొంఠి, అతివస, ముస్తలు, నేలవేము, కొడిశప్రాలు, తిప్పతీగె, యివి
కషాయం పెట్టి యిస్తేను సర్వాతిసారాలున్ను మానును॥

నష్టేగా ధూపితా దోషె పృథక్స్పై షు తుర్బిహ్వా
గ్రహాతిక్షణ తస్య చికిత్సావా తిసారజిత్

టీక॥ వాతపిత్తశ్లేష్మాలు, పరస్పరవిరోధాన్నై, దివనాగ్ని చెరిచి గ్రహ
ణి పుట్టించును॥ గ్రహణిలు, ప్రత్యేకాలున్ను, దోషంయుక్తం జాలున్ను వీనికి అ
తిసారాలున్ను, బలెదినికి చికిత్స చేశేది॥

గ్రహణ్యాబలమగ్నిహి నచాపి గ్రహణీబలః
తస్మాదత్ర ప్రయత్నేన వహ్నిమేవ ప్రదీపయేత్

టీక॥ గ్రహణికి అగ్నిబలమును, అగ్నికి గ్రహణి బలమును, అదింగాన గ్రహ
ణి చికిత్స దీపనం పుట్టించేది॥

పంచకోల పటు పంచ యవానీ క్షారయుగ్మమరిచంసరామతం
బీజపూరకనభావితరం జైః పాచనం దహనాదీపనం పరం

టీక॥ పంచకోలాలు, పంచలవణాలు, హోమం, సర్జక్షారం, యవక్షా
రం, మిరియాలు, యింగువ, యివి సమభాగాలు గూర్చి చూర్ణంచేశి,
మాదీఫలంలో పెట్టి భావన చేశి, యెండ బెట్టి తునకలు చేశి విస్తేను, దీ
పన పాచనాలు అవును॥ గ్రహణి మానును॥ తక్రహరీతకి॥

త్రికం కంస్సేన తక్ర వ్యా ధ్వికహాడూభవదోషితః
రఫం యూషలి చైత్య పాత్రం ఘృతస్య తీలజం
విశ్వంపచే నైకుడు చై సమావాచ్యాని మారిచం
చపలాదీ కృతఫలం విహార్
నస్య వహ్ని జ్వలయతి వికారాశ్చలయతి

టీక॥ ముత్తుమమజ్జిగెలోను, నాలుగుఫలాలు సైంధవలవణం, పోశి, అం
డులోను అరువైకరక్కాయలు గింజలుతీశి, అందులోను వేశి, ది, నెయ్యి, రెం
డుఫలాలు, నూనె రెండుఫలాలు, పోశేది, శొంఠి రెండుఫలాలు చూర్ణం చేశి
ది, వెహ్య పాకంగా కాంచి, అందులోను, జిలకర, ౧పం, మిరియాలు ౧పం, పిప్ప

ళ్లు పం|వాము౦పం|యీ ద్రవ్యాలు చూర్ణం చేశి| అందులో కూడా కలిపి
దినము న్నూ| కరుషమెత్తు సే విస్తేను దీపనాగ్ని పుట్టి గ్రహణి లుపద్రవా
లు చెరుచును॥

దశ్యాదోష పునర్నవాం బుధనికాపూతిక్తయుస్తాజటా
పాఠా బిల్వ గుణప్రియోరళుకణా మూత్రగంధాదిభిః
చవ్యాదిత్యక బాణపుంఖి సహితైః శృతైః ప్రశిక్తంజలం
ద్వేయంత ఛహు దోషజః గ్రహణిభిః దిత్యైర్యశైవావృతం

२६८ టీక॥ కరక్కాంతులు|సొంఠి|పిప్పళ్లు|మిరియాలు|గలిజేరివేళ్లు|ముస్తలు|ప
సపు|మంచివాయింట|వెర్రివాయింట|నేలవుశిరిక|పాఠవేళ్లు|మారేడువే
ళ్లు|దంతివేళ్లు|పెద్దవాముటెక్క|పిప్పలిమూలం|వస|చిత్రమూలం|చెవ్యం|
వోమం|ములువెంపలివేళ్లు|యీ మందులు|సమభాగం చూర్ణం చేశి|దిన
మున్ను| అరపలి మెడు కషాయం పెట్టి| పుచ్చుకొన్నను|దేవతులకు అమృ
తం అయినట్టు గ్రహణి మానును॥

వ్యాయామ మతి తీక్ష్ణ రూక్షా ద్యాత్మద్య మ[illegible] సేవనాత్
అజీర్ణా అతి వేగాచ్చ మూత్ర కృచ్ఛ్రం సదా భవేత్
మూత్రం వేగాన్మహం ర్ముక్తం భవె దల్పాల్ప ముత్కటం
మేఢ్ర మధ్యే వేదనంచ కుక్షౌ గుల్మ వికార కృత్
మూత్ర కృచ్ఛ్ర మిదం జ్ఞేయం వాత జంపైత్య పుంగవైః

టీక॥ వ్యాయామంవల్లను। తీక్ష్ణమైన। కారాలవల్లను। కల్లువల్లను। మద్యాలవల్లను। యీవస్తువులు పుచ్చుకోవడంవల్లను। అజీర్ణాలవల్ల మూత్ర కృచ్ఛ్రలు పుట్టుతున్నవి అనియెరింగేది। వాత మూత్ర కృచ్ఛ్ర నిదానం॥

టీక॥ మూత్రం వేగంగా అల్ప అల్పంగా అపుటపుటుకి కొద్ది కొద్దిగా వెళ్లును। మేఢ్రంలో నించును। కడుపులో మూత్రం గడ్డలు కట్టును। యిది వాతమూత్ర కృచ్ఛ్ర అని తెలిశేది। పైత్య మూత్ర కృచ్ఛ్రకు॥

పీతం రక్తం సరుజ్దాహం మూత్ర ముష్ణంగవేదనం
సతా సహసా మూత్రం పిత్త కృచ్ఛ్రం మితీరితం

ప్రత్యనేకాని రక్తంలాగకాని మూత్రం వెళ్లును। మూత్రం వదిలేటప్పుడు। మేఢ్రంలో నొప్పును। యిసకలాగున మూత్రం అప్పటప్పటుకి పడుతూ వుండును। యిది పైత్యం మూత్ర కృచ్ఛ్ర అని యెరింగేది। శ్లేష్మ మూత్ర కృచ్ఛ్ర మనిదానం

లింగాల్పణం గురుత్వంచ మూత్రం పిచ్ఛలతా కఫా
కృచ్ఛ్రంభ పతలంచ మనం దేహ శోషణం

టీక॥ మేఢ్రం వాచును। అన్నం అరగకుండును। మూత్రం తెల్లలాగున మూత్రం వెలిపేటప్పుడు మేఢ్రంలో చల్లగా వుండును। యిది శ్లేష్మ మూత్ర కృచ్ఛ్ర అని తెలిశేది॥ శుక్ల మూత్ర కృచ్ఛ్ర॥

అత్యానం ఘాత శూలంచ మూత్ర సంగం కరోతియత్
అశ్మరీధ్యాతు తత్పూర్వం మూత్ర మాతా మయం భవేత్
శుక్ల మూత్రంచ యత్కృచ్ఛ్రం లక్షణం శుక్ల మశ్మరీ

టీక॥ మేఢ్రంలో పోట్లు పొడుచును। వెన్నకురియదీసును। శూలించును। ధాతువు మునుపటులా వుని వుండును। మూత్రం తెల్లనైయుండును। యిది శుక్ల మూత్ర కృచ్ఛ్రయని తెలిశేది॥ వాత కుండలి మూత్ర కృచ్ఛ్రలుకు నిదానం॥

మూత్ర మల్పాల్ప లోదానాం గురు స్వాస్థ్యాం సక్రవం
సరుజం మూత్ర రోధంచ కృచ్ఛ్రా యం వాత కుండలీ

టీక॥ మూత్రం వాక్కవక్క బొట్టుపడును। బల్పుగా వుండును। అంగం వెంట మాంసఖండలు పడును। మేఢ్రంలో నొప్పును। మూత్రం బంధించును। యివి వాత కుండలి మూత్ర కృచ్ఛ్రయని తెలిశేది॥ అష్ట మూత్ర కృచ్ఛ్రలు ప్రత్యేక నిదానాలు॥

వాత జంలింగ వైకల్య మల్పం పైత్యంచ దాహ కృత్
కఫంచ శీతలం సాంద్రం దుష్టి కిల్బం త్రిదోషజం
రక్తజం రక్త సంస్రావం శుక్లాలా శుక్ల సంస్రవం
అశ్మర్యశ్మ నిపాతంచ శర్కరీ శర్కర స్రవం

టీక॥ మూత్ర కృచ్ఛ్రలు యెన్నిది॥ యివి పుట్టుహేతువం జారములు। తీక్ష్ణవస్తువులు। వెండివస్తువులు। పుచ్చుకోవడం వల్ల మూత్ర కృచ్ఛ్రలు పుట్టును। ఆయెన్నిది కృచ్ఛ్రలకు ప్రత్యేక నామములు। వాత మూత్ర కృచ్ఛ్ర మేఢ్రంలో నొప్పి అల్ప మూత్రం వెళ్లు। పైత్య మూత్ర కృచ్ఛ్ర మేఢ్రంలో మండి అల్ప మూత్రం వెళ్లును। శ్లేష్మ మూత్ర కృచ్ఛ్ర మేఢ్రంలో చల్లగా వుండి అల్ప మూత్రం స్రవించును। యీ రాత్రికి। మూత్ర వర్ణములు మున్ను తెలిశే వున్నది। త్రిదోష కృచ్ఛ్ర మూడుగుణాలు

వుండును॥రక్త కృఛ్రరక్తమూత్రంవెళ్లును॥శుక్లకృఛ్రశుక్లమూత్రంవెళ్లును
అశ్మరి కృఛ్ర మూత్రంలో రాళ్లు పడును॥శర్కర కృఛ్రమూత్రం యిసుకప
డును॥యీ రీతిని యిది మూత్ర కృఛ్ర అని తెలిశేది॥సాధ్యాసాధ్యాలు తెలిశి
చికిత్స చేశేది॥కుఛ్రోపద్రవాలు॥

వాతపైత్యం శ్లేష్మంచిహ్నాం మహావేగాళు మూత్రకం
మేఢ్రశూలాడ కుక్షేచపీతంవారక్తమూత్రకం
శాఖ్యపైకల్యదాహంచమూత్రముళుంముహుర్ముహుః
గురుచింగం చమూత్రం చలతాం బవేత్
గాత్రశోషాభ్రాచవాంతిశ్శ్వాదేవత్సశ్వగుణాలయాం
మూత్రకృఛ్రమా   తత్రనాశ్యతే

టీక॥ సంస్రవం॥ అశ్మర్యశ్మనిపాతంచశర్కరీ శర్కరశ్రవం॥
టీక॥ మూత్రకుఛ్రలు యెన్నిది॥ యివి ప్రట్టిహేతువలు క్షారవములు తి
క్ష్ణవస్తువలు॥ వెండివస్తువలు ఫుచ్చుకోవడంవల్ల మూత్రకృఛ్రలు ఫుట్టును॥
ఆ యెన్మిది కృఛ్రలు ప్రత్యేకనామములు॥ వాతమూత్రకృఛ్ర మేఢ్రంలో
నొచి అల్పుమూత్రంవెళ్లును॥ పైత్యమూత్ర ఛ్ర మేఢ్రంలో మండి అల్ప
మూత్రంవెళ్లును॥ శ్లేష్మకృఛ్ర మేఢ్రంలో చల్లగావుండి అల్పమూత్రంస్రవిం
చును॥ యీశేకి మూత్ర॥టీక॥

వాతపైత్యశ్లేష్మమూత్రలక్షణాలు గల్గి మహావేగంగా కొద్దికొద్దిగా ఆమూ
త్రం వెళ్లుతూ ఆమూత్రం వెళ్లేటప్పుడు ౧౦మేఢ్రంలో నెప్పిగల్గికడుపులో
మూత్రంగడ్డలు కట్టిపచ్చగానైనా యెఱ్ఱగానైనా మూత్రం వెళ్లికావ్యం
లో పట్టిపొడిచి దప్పిగల్గి అప్పటప్పటికి మూత్రం కొద్దికొద్ది బాధులుతూ

వుండి మేఢ్రంవాపు వచ్చి అజీర్ణం గుణంగల్గి మూత్రంతీగెలుబాగిచె
రీరంవాచి వాంతులు గల్గి యీలాగంటు గుణాలు గల్గిగల మూత్రకృఛ్ర
౧౨౧ లు బాలా వుపద్రవపాతువలు వని నిచ్చయించి చికిత్సచేశి వనిలేదు॥
మరిన్నిపత్త్యాపురి స్నిధాశం॥

అశ్మర్యత్త ష్టమూత్రంంతు మధువర్ణ్యంమవర్తితం
శీతత్వంచగురుత్వంచవిజ్ఞెయం పైత్యజాశ్వరి

టీక॥ మూత్రంతేనెవలెవుండి వెప్పిటప్పుడు చల్లగావుండి జ్వరంగల్గియుం
డి గురుత్వంగావుంటే పైత్యాశ్మరి అని తెలిశేది॥ శ్లేష్మాశ్మరినిదానం॥

పాండువర్ణం బవేద్వ్యాతి గుదస్తానిమహార్తికృతుపుర
షాపచ్ఛాయపి టీకా జయతే శ్లేష్మజాశ్మరి

॥శరీరం పచ్చగావుండును॥ బుదస్తాలమందు నొప్పిగల్గును॥ ఆవగింజలలాస్న
బొటుమలు ఫుట్టును॥ యీలక్షణాలది శ్లేష్మశ్మరి అనితెలిచేది॥
మొదలు వాతాశ్మరి నిదానం వాయవేదుగనుక అందుకు మొదట రాశిన
శ్లోకం॥

వాశ్మరి మహాశ్లేష్మానం మదువెన్నని వర్తితం
శీతత్వంచగురుత్వంచ జ్వరపైత్యశ్శతైపైత్యజాశ్మరి
అధిచదివిదిగనక॥టీక॥

గవ్వ బొట్లవల మూత్రం పడితే వాతాశ్మరి తేనెవలెను చల్లగాను గురు
౬ త్వంగాను జ్వరంగల్గి వుంటె పైత్యాశ్మరి అని తెలిశేది॥ శుక్లాశ్మరి నిదానం॥
శుక్లాశ్మరితిమిహతా జాయతే శుక్లధారకృత్
శ్వాసం శ్వేతంచ పిటకంసరంపం శుక్లజాశ్మరి

టీక॥ శుక్లం దారకట్టి స్రవించును|దగ్ధగల్గును|తెల్లని బొటుమాలు గలు
గును|యీగుణాలది శుక్లజాశ్మరి అనితెలిశేది॥ శర్కరాశ్మరి లక్షణం॥
వస్తి కృచ్ఛ్ర ప్రమోదుష్ట మల్పమూత్రం విధియ్యతే
క్షార్శంపిదా కుక్షిశూలా అశ్మరీ శర్కరాయతే
టీక॥ గుదనొచ్చును|మూత్రం కొద్ది కొద్ది స్రవించును|మూత్రం తెల్లగాయుండు
ను|శరీరం నల్లగాయుండును|కుక్షి శూలించును|యిది శర్కరాశ్మరి అనితెలిశేది|
సికతాశ్మరి లక్షణం॥
మేఢ్రదోషః తృషాఛర్ది పాండుహృత్పీడనార్తిమః
అశ్మరీ మారయత్యాశు సికతాశ్మరికా స్మృతం
టీక॥ మూత్రం వెలిపెట్టు మేఢ్రంలో శూలించును|దప్పిగల్గును|వాంతిగల్గు
ను|శరీరం పచ్చనైయుండును|కడుపులో మండును|యిది సికతాశ్మరి॥ యీరో
గం అసాధ్యమని తెలిశేది॥
వాతాది త్రివిధం మూత్రం గ్రంధి కృచ్ఛ్ర జ్వరోరుచః
॥యీ అశ్మరీ రోగాలు వాత పైత్య శ్లేష్మ లక్షణాలు అన్నిగలిగియుండును|యుం
డెనా|మూత్రం కంపున్ను|జ్వరమున్ను కలిగిన ఉపద్రవాలతో గూడెనా అసాధ్యా
లని తెలిశేది|అశ్మరీరోగాలు సాధ్యాసాధ్యాలు॥
అశ్మర్యశ్చిరకాలోత్థ వాత పైత్యాదికేరుచ
ఆమంమేషుంయథాదోషమిదం మేహో వ్యశేత్
అశ్మరీ దారణవ్యాధిరంతక ప్రతిమోమతః
తరుణే భేషజైస్సాధ్యం ప్రవృద్ధే ఛేదమర్హతి
తస్య పూర్వేషు రూపేషు స్నేహాదిక్రమ ఇష్యతే

॥యీ అశ్మరీరోగాలు చిరకాలం వుండెనా అసాధ్యాలు॥ అథ వమన రేచన ప్ర
సంగాత్ పంచకర్మయుక్త్యా దేహశోధనమాహ॥
పంచకర్మ పురాకృత్వా పశ్చాత్ సబలదేహినాం
యోజనీయో రసాదీన్ సృష్టీనో శుద్ధిం నకారయేత్
నవజ్వరేతి సారేచ గర్భిణీనాం క్షయస్య చ
నకుర్యాత్ పంచకర్మాణి రక్తస్రావస్య దాహినాం
పాచనం స్నేహ సంస్వేదం వమనం రేచనం క్రమాత్
క్వాథం చ పాచనం ప్రోక్తం దీపనంచ ప్రశస్యతే
స్నేహనం రక్తదోషఘ్నం స్వేదం వాతానిలనాశనం
పిత్తఘ్నం రేచనం ప్రోక్తం కఫఘ్నం వమనం స్మృతం
పంచకర్మ తథా స్వైస్వై శిరోనస్యం యథోచితం

॥అథ పాచనం॥

క్షుద్రా ఘోరిచ ధాన్యాకం క్వాథం సాయం త్వాపూర్వే హితం
పిచెద్రాత్రౌ త్రిరాత్రం వా తథం తే స్వేదనం హితం
స్వేదనంబహునోక్తేన బీజపత్రాధికం క్రమాత్

॥అథ స్నేహనం॥

ఛాగయూషం ఘృతం వార్ధ ముద్గయూషం ఘృతోదనం
భక్షయే ద్వాపి చెద్రాత్రౌ సఘృతం సైంధవం బుధైః

॥స్వేదనం॥

మద్యమాంసం తథా మాష తిలపిష్టాస్తథా యవా
తత్తేవదం శస్యతే వాతరోగేష్వపి చ సర్వకః
రాస్నా వ్యాఘ్ర నఘం కుష్ఠం ముస్తా పత్రం బలం గురుః

గుగ్గుల్వతి విషాచైవ బృహతీ బార్క్ష ఫలం సమం
తత్రిఫలాలోడితం స్వేదంబోస్తే వాతరుజాపహం
అజాజీద్రుసమానశ్చ వచ్ఛమాంశ జస్తైసహా
౪ స్వేదప్రశస్యతే మావై గ్రంథిశ్వా వాపతశోణితం
సర్వాక్షి సైంధవంయుష్టిరాస్తా ప్రతి పలం పలం
స్తాక్త్రిక్యస పలాన్ పంచ దధి తైల స్వత్రైసహా
సమాలోక్య శ్రుత స్వేద శూల జ్వర శిరోర్తి నుత్
స్తాక్త్రిక్యస పలా పంచ లవణ క్షారం పలద్వయం
తత్రాపృతే చోష్ణ లిపే స్వేదా ద్వృషా వికాం జయేత్

॥ అర్ధవమనం ॥

అజీర్ణ వమనం కార్యం పిప్పలీలవణాంభసా
విషూచ్యామల కాజ్యేన షడ్గ్రంథ్యాలవణాంభసా
తుటిబీజమజాక్షీరై ర్భావితం తేన పాయయేత్
వమనం శ్లేష దగ్రంథౌ గండ గుల్మోదరాపహా
భస్మతాంమ్రామ్ల సంయుక్తం వమనే వాతశూలనుత్
కటుతుంబీబీజతోలా ౧ అజాక్షీర ఫలం ౪ ఏకీకృత్య పిబేత్
అర్ధవావత్సకఫలం చతుష్టయం ప్రలంభేత్
కాస జ్వరారుచి ఛర్ది ప్లీహ మోగ్యాతి పాండుజిత్
త్రిపలా పలాద్వయం। అర్ధవా మూదేవదారు కాష్టయ శాలా కం। పలమే
కం జలంబోడ చపక్షై కాళ్వధయేత్ క్వాధితేశే షితే పలచతుష్టయంత
ప్రతియంత్రయవతొలా ౧ ద్వయం పిప్పలీలవణం మదన ప్రతితోలా ద్వ

యం యేకీకృత్య పిబేతు వాంతి ప్రవతి సర్వరోగహారి వాస్తకటిజపల
౩౨౩ త్రపనియు పలా ౧ క్వధితశేషపల ౪ తప్రతీప జాపలచూర్ణం క
స్తైకం పిబేతు వమనే పాండు జ్వర కాస కామల శమనం మదనఫలబి
రలవణసరక్షవ ప్రతిమాషైకం చూర్ణయిత్వ త్రిపలకాధేనపిబేతు
క్షస్తై జ్వర కామిల జీర్ణకంఠరోగ నుతు నింబ ఫలవర్ణం బానుదుర్దైనస
క్తజ్ఞావి కషకం ద్వైన పరియుస్రావితం కర్షాద్వం వాత వాంతి కృతు॥ గ్రం
ధవాః॥

సికీతుద్ధ వాతాం భూలేప మనంహితం
మదనస్య జలే ర్వాధవాంతి స్వాదుష్టవారిణా
దేవదారుంబ పలేకేన బీజేనాం కోలజేనవా
వాంతిరుష్టజలైర్వాదతిక్తకోశాతకీఫలైః
కఫప్రకోపజ్వర భేదనిద్రో। తంద్రాస్యదోర్గంధి ముఖోపసార్గ్
గురుత్వకండూగ్రహణాప్రదోషం। శశ్యంతి జంతూవమనేకదాచిత్

॥ వమనవర్జం ॥

నేత్రావుయేతిమ్మిరి గుల్మమాసం। నతోదరే నైవచ పాండురోగే
స్థూలస్యతే క్షీణకపాసువృద్ధాం। స్నషో వ్యతే హాక్షురుపీడతానసః
టుకః॥ నేత్రరోగికి। గుల్మరోగికి। ఉదరరోగికి। స్థూలదేహికి। కృ
౪ యు। కాసక త్రృత్తి జాడ్యాలకు వృద్ధులకు వులకశంక రోగాలకు పీనసరో
గానకు గర్భిణికి శెల్కశిషులుకు వాంతికియువరాదు। అర్ధవిరోచనం।
సూతంటుం కణతుల్యాశం మరిజంసూత తుల్యకం
గంధకం। పిప్పలి। సొంటు। దావదావ బాగావిచూర్ణయేత్

సర్వతుల్యం క్షిపేద్దంతి బీజాని స్తుషకానిచ
త్రిగుంజం రేచనం సిద్ధం నారాజాయం మహారసః

॥యిఛ్ఛాభేది॥

సూతం గంధం తదా వ్యోషం టంకణం నాగరాభయా
నేపాళబీజ సంయుక్తం నాగరాభయా
నేపాళబీజసంయుక్తం క్రమోత్తర గుణం భవేత్
సర్వతుల్యం గుణం మధ్యే యిఛ్ఛాభేదిరసస్మృతం
చతుర్గుంజా వటీయోజ్యా శీతతోయేన పాయయేత్
రేచనే జ్వర గుల్మంచ శోఫాభాశూలోదర భ్రమం
పాండుకం వహ్నిమాంద్యంచ శ్లేష్మపిత్తానిలప్రణుత్
త్రికటు త్రిఫలాగింధు గంధ సూతక టంకణం
సర్వం సమాంశ నేపాళం సర్వవ్యాధి హారసః
రేచనం సష్టపాదేన హితం శాస్త్రేన వాంగిణా
చిత్రకం చిత్రవృద్ధం త్రిఫలాచకటుకత్రయం
తుల్యాంశం చూర్ణయే సూక్ష్మం ద్విగుణం తస్య హాపయః
౧౨౪ పక్వమ్మృద్వష్టానాపీడం పంచగుంజం గుడాన్వితం
భక్షయేత్పుష్పరోగార్తే వజ్రభేదీహ్యయంరసః
సూతంగంధక నేపాళం దంతి బీజాని టంకణం
ఏరండతుండు బీజాని రాజవృక్షాభయా త్రివృత్
పాలాశబీజానైకైకం వృద్ధిభాగోత్తరాణిచ
సుహీక్షీరేణ సమ్మర్ద్య మర్దయేత్రిదినం తథా

నారికేళ ఫలం క్షిప్త్వా గృహే తావనాభి మధ్యతః
అణుమాత్రం విలేపంచ విరేకం కురుతేక్షణాత్
అ ప్రమాత్తోపిహాతుర్య గుణైర్వద్యా విరేచనం
అష్టోత్తరాణి గుల్మాని శూలాని వివిదానిచా
నాభిశూల క్రిమిం హన్యాత్ కుక్షిచూలాం వవర్జయేత్
వజ్రభేదిరసో నామ సర్వకుష్ఠ నిబర్హణం

॥సుఖవిరేచనరసః॥

నేపాళం మాధవీ బీజం ప్రత్యేకంచ పలంపలం
సాబాగ్యం గంధ సంయుక్తం నిష్కనిష్కం ప్రవేశయేత్
నారికేళోదకం క్షిప్త్వా గోమయం పరివేష్టికం
నిక్షిప్యమగ్నికుండాని విమితేధీన సంపితం
మర్దితం నాచిలోహేయం చితలంచ విరేచనం
బద్ధమూషాపచారేణ రాజయెరాగ్యం శుకాతుకం
విరేచనస్య సుకుమార యెలుగాలు॥
నేపాళబీజ తైలంచ బిందుమాత్ర ప్రకల్పయేత్
క్రముకాంత గతం దేయం రాగ్యం సుకవిరేచనం
నేపాళబీజ చూర్ణంచ స్నుహీక్షీరం ఘృతం గమం
వ్యద్విష్ణినాపచెతూపితం పంచగుంజ విరేచనం
సర్వవృక్షహారం త్యాతంధ్యేయుము త్వాజ్వలై
రేచనం యవచింబాపదేవా ధన్యావచ కుష్టజిత్

పిప్పలీమాట్టుతంతా(మ్రం) కాంచనంచూర్ణసంయుతం
స్నుహీక్షీరైర్దినం మర్ధ్యం తుల్యం నేపాళబీజకం ౧౨౪
నిక్షిపాదేవిరేకోయం శీఘ్రం హంతి జలోదరం
రేచనానాంతు సర్వేషాం దద్యస్న స్తంభనేహితం
ప్రమాంత మేవదాతవ్యమన్యథా ముద్గయూషకం
యుక్తి(త్రి)వృత్పిపెత్కర్షం సుఖాంబునాచతుష్పలైః
క్వధితం రేచనం ఖ్యాతం వాతపిత్తహరం పరః
త్రివృద్ధా త్రివృతాద్రాక్షా కర్షార్ధ ప్రతిమోదకం
విరేకాం సుకుమారాణాం పిత్తరక్తానిలాపహా
త్వక్ క్షీర్యకాపలతూర్యాషం విడంగామలకాథవ
హితే దశసమాశా గుదశానాం త్రివృతానమం
వితుచూర్ణం కృతం గూక్తం చూర్ణం స్వద్యగుణాశితా
మాక్షికేన పటీకుర్యాత్ఫలమాత్రంచ భక్షయేత్
విరేహనంతరే స్నాలాభవెన్నియమిబాశనః
జ్వర పోద్యామయ ఛర్ది మూత్రకృచ్ఛ్రక్షయభ్రమః ౮
శ్వయురుర్వాతరక్తంచ తతః కాసంచ నాశయేత్
టీక॥ త్రివృతాపల౧ జపల౧౯ క్వధిత శేషపల౪ తతోమృత్స్నిఖనీ
భూతం కుర్యాతు తతోస్నితళెజాతె మధుకర్ష౧ శర్కరాక.ర షాక్షం
త్వగేలాపత్రక (ల)విమాష్టయేకీకృత్యాలెహ్యం విరేచనం స్యాత్॥
త్రివృతార్ధ ఫలంచూర్ణంచితాక్షెద్రాపలం పలం

ఏలాత్వగ్గరిచానంచా ప్రతినిష్కం నిమిశ్రతే
కించిమధ్వన్నినాపాచా కర్షప్రియంచ భక్షయేత్
విరేకం సుకుమారాణాం పిత్తరక్తనిలాపహః
గోమూత్రఫలా తత్తుల్యఘృతం త్వంతెమస్తుల్యం పంచలవణం పలన
ష్టం లోధ్రకర్షథకంపలం సర్వమేకత్ర బాండెపచేత్ ఘృతావశేషకం
శటనాం వియోకోయం పానంహితం ఘృతంపలంహితం౧.ధం యోః
౧౨౬ ప్రతిపలం౨౫౬ పానియ్యం పలం౫౧౨ ఏకీకృత్యాక్వాధయేత్।
గ్రాహ్యం క్వధితశేషపలం౧౨౮ తస్మిన్ గుడపలం౧౦౦ చూర్ణీకృత్యలో
ద్రపలం ఏకీకృత్యభాండభూమధ్యేస్థాపయేత్। పక్షాదుద్ధృత్య ఏతత్। శమ
మధ్యశిలానాం పానెవిరేచనం భవతి॥
దంతిచిత్రకప్రాణాం పక్త్వాద్రోణేనతజ్జలాత్
పార్ధాగుడం లోధ్రయుతంచూర్ణం గుడమిమిశ్రితం
పక్షెజాదం పిబెన్నేదు మధ్యేశీ విరేచనం
॥అభయలవణి॥
గృహధూమం గుడం సర్జిలవణం కాంజికైస్సహ
పిష్ట్వావిరచితా వర్తిస్తేదనా స్మలహారిణా
త్రివృతా కాంచనీచూర్ణం గుడేనచ ఘృతేనచ
వర్తింకృత్వాగుడెభుక్త్వామలాంతస్యమ్యష్టివారయేత్
శ్యామా త్రివృత్ పిప్పలీ కుష్ఠమాషా।పలత్రికం నివిని సక్తపేచ
తస్నాగవత్సం గుడసైంధవేచ। వసాపవేమాత్రసమానపిష్టాః

వర్తీకృతాంత్ర్యుంగుడపర్వదీర్ఘ। సాంగుష్ఠమానాయవసన్నిభావః

॥నాభిలేపనం॥

సుశ్వేతగుంజనేపాళం గిరికర్ణరసేనతు

నాభిమాత్రేణ లేపోయం రాజయోగ్యం విరేచనం

॥అవిపిత్తిచూర్ణం॥

ధాత్రీవిళంగం త్రిఫలగంధముస్తా। వోషంచపధ్యాత్రికృతాత్రిభాగం

చూర్ణంసమం శర్కరయాసమేతం। ముష్ణోదకేనైవ సమంపిబేచ్చ

శూలాగ్నిమాంద్యగుదజాంకురాణి। శ్వాసంచకాసానపిపంచగుల్మం

హిక్కాముఖారాగమరోచకంచ। హృద్రోగనాశం అవిపత్తిచూర్ణం ౫

॥అన్వాసనం॥

తతస్సాయంప్రభాతే హ క్షుదార్త స్నాతస్సుఖాంబునా

భుంజానౌరక్తశాల్యన్నం పిబె యూషాదికం క్రమః

వేయంవివేపె మకృతం కృతంచ। యూషంరసం త్రిణుభయాంతదైవ

క్రమేణశీపేతనరాన్నకాలె ప్రద్యోనమధ్యే పరిశోధశుద్ధం

అస్తోస్వం నిహితం భిన్నం శుద్ధంలఘ్వం బలంపునః

అన్వాసనహ్యవిజ్ఞేయం ప్రాగేవమేవానువాసయేత్

శీతేవసంతే చదివాచరాత్రౌ కించిత్తతోవృద్ధా

అభ్యక్తస్నాతఉచితాపాదశింసహితంలఘు

అస్నిగ్ధంరూక్షమశితం సానుపానం ప్రవాహితా

కృతంచక్రమణో ముక్తావిణ్మూత్ర శయనే సుఖే

నాత్యుచ్ఛ్రితే జాభిక్షంసం విశ్వేవామపార్శ్వతః

సంకోచపక్షిణం సక్థి ప్రసార్యాచ తతంపరం

అసాద్యశే త్రి ప్రణయే స్నిగ్ధస్నిగ్ధే ముఖంగురుః

అబాస్యవస్తిళ్ళదనం బద్ధ్వాహస్తమకంపయత్

ప్రష్టవంశ ప్రతితలోనాతివిర్యావలంబితం

నాతిద్రుతం నవామందం సకృత్తేవ ప్రపీడయేత్

స్వాపశేషంచ కుర్వీతవాయుశేషతి తిష్ఠతి ౧౨౨

దత్తేతూత్తానదేహస్య పాణినాతాడయేత్స్ఫిజౌ

తత్పార్ష్ణియ్యాతనాశయ్యాపాదతశ్చ త్రిరుక్షిపేత్

తతః ప్రసారితాంగశ్చ సోపధానస్యవాక్షితే

అహాన్యస్మృష్టినాగంచ స్నేహనాభ్యంగమర్దయేత్

లేపనాసార్థమితి స్నేహో నహిశీఘ్రం నివర్తయేత్

అయాజ్యశీఘ్రనివృత్తో సస్నేహావిఘ్నం నకారయేత్

దీప్తాగ్నిత్వాంగత స్నేహం సాయాహ్నాద్భోజ్యవృత్తికా

లపరమః త్రయోయామ తతఃపరం

అహోరాత్రతు వక్ష్యేత శరతోపలవర్తిభిః

తీక్ష్ణంవావవస్తిభిః కుర్యాత్ యత్నం స్నేహనివృత్తయేత్

అతిరక్షేషు నాగచ్ఛన్ నచేజాడ్యాదిదోషకృత్

అదేక్షితోయహారతోద్గృహితం నిశాపిబేత్

ప్రాతస్సన్నగధరస్యాభకోష్ఠే కేవలమేవవా

అన్వాసయేత్తృతీయాహ్నే పంచమేవా పునఃస్తతం

యతి స్నేహాశ్చ చతురే స్నిగ్ధస్రోతోవిశుద్ధకృత్

పంచమేవా తృతీయేవా దివసే సాధుకే శుభే

మధ్యాహ్నే కించిదావృత్తి ప్రవృత్తే బలిమంగళే
ప్రవ్యక్త స్వదితో త్సృష్ట మలంనాతి బుభుక్షితం
ఆవేక్ష్య పురుషందోషం భేషజాదినిబాధరాత్
నిరూహంకల్పయెద్వైద్య స్తద్విధిశ్చేహ సహ
నిరూహమాత్ర ప్రథమే ప్రకుంచో వత్సరే పరే
ప్రకుంచ వృద్ధిః ప్రత్యబ్దం యావత్షట్ప్రసృతా స్తథా
ప్రసృతం వర్ధయేదూర్ధ్వం ద్వాదశాబ్ద దశస్సృతః
ఆసప్తతేరిదం మానం సదైవ ప్రసృతః పరం
యథాయథా నిరూహస్య ప్రాయో మాత్రానువాసనే
మాక్షికం లవణంస్నేహం కల్కం క్వాధమతి క్రమాత్
ఆవపేత నిరూహాణామేష సంయోజనే విధిః
క్వాధద్రవ్యె ద్వింశతి పలం ద్రవ్యంచాష్ట పలానిచ
తతః క్వాధం చతుర్థాంశం స్నేహంవారితు కల్పయేత్
పిత్త స్వస్థే తు షష్ఠాంశం అష్టమాంశం కఫాదికే
సర్వత్రచాష్టమంభాగం కల్కం భవతి యాయథా
తత్రానులోమనం చైవ క్షారమూత్రామ్ల కాంజికం
పూరితం స్నిగ్ధ తీక్ష్ణోష్ణం వస్తిమాధ్య ప్రపీడయేత్
చతైవాశ్వైల గోమూత్రం దధిమండామ్ల కాంజికం
పరితస్నిగ్ధ తీక్ష్ణోష్ణం వస్తిమాస్య ప్రపీడయేత్
విదద్యాత్ఫల వర్తిర్వా స్వేదమోత్రాసనానివా
స్వయమేవ నివృత్తే తు ధృతి యా వస్తిరిష్యతే

త్రుతి రెయోశ్చ పిచ తుర్ధ్వోయ యుపదాపస నిరూఢతా
త్రయోనిరూఢే స్నేహశ్చ స్నేహవాత్యం తయోరభా ౧౨౮
స్నేహవస్తి నిరూహం వా నైక మేవాతి శీలయేత్
తత్రోత్క్లేశాగ్ని వధా స్నేహా నిరూహాన్మారుతోద్భవేత్
తస్మాన్నిరూఢః స్నేహ నిరూహస్త్వనువాసితం

॥నేత్రవస్తి॥

ద్విప్రస్థావన శుద్ధి భాగ్య విదద్యాద్వస్తి ముత్తమం
తస్య శుక్త ప్రకుంచోవా మూత్రాస్యస్త్రి అనిలృతా
పేషణించ వస్త్రాదధౌ కే ప్రవేశయేత్
పీడయెదచ్ఛ స్యధానాభి బలిసోత్తర ముష్టికా
ఆరబ్ధస్య పత్రాద్ధ నిర్గుణాన్ స్వరసేనచ
కుర్యాద్గో మూత్ర పిష్టైతు వర్తిం చాపి ససైంధవైః
ముద్గెలా సర్షప వస్త్రలాభ్యాం ప్రవిభజ్య ప్రయత్నాం పిచ
వస్తిరాగమనార్ధాయ తాన్నిదద్యాచ్చలా కంరా
వస్తిరేహి హితం వస్త్రాయష్టి కామదనితామధు
క్షీర శుక్త కషాయోవా క్షీరంవా బృశశీతలం
శుక్లం పుష్పం శోణితం చాంగనానాం పుష్పస్త్రీకం తస్యనాశం చకుత్స్తం
మూత్రాఘాతాన్ మూత్రదోషాన్ప్రవృద్ధాన్ యోనివ్యాధిం సంస్థితంచాపరాయాః
శుక్లం చోషం శర్కరామశ్మరీంచ శూలం వస్తౌ వంక్షణే మేహనే చ
ఘోరాన్ సర్వాన్ వస్తిజాంశ్చాపి రోగాన్ హిత్వా పమేహానుత్తరో వస్తి హంతి
దద్యాన్మాసాన్ సేనాస్నం క్షీరితం భోజయెల్లఘుః

నిరూహేసో ద్ధితా దోషాయాంతి భుక్తవతస్సమం
అథవా నాశనం ఛాయా సద్యశేవా స్సురసహేత్
వహ్నితప్తైన సంతప్తం సైంధవేన రసేన వా
అన్వాసన మిదం తైలం ఘృతం వా సర్వరోగజిత్
దశమూలాని ష్టాని తైలం మాగధికామధు
సైంధవం సమధుకం నిరూహ సర్వరోగజిత్
మధుస్నైవసమేకర్షం సైంధవేన మిశిత్వయం
ఏరండమూలకాథేన నిరూహో మధుతైలకః
యాపనో ముస్తకాథేన సర్వరోగనిబర్హణం
నిరూహమేకపవనే పిత్తె ద్వే శ్లేష్మణః

॥స్త్రీయం॥

త్రయశ్చ సన్నిపాతేన ఘ్నంతి దోషాహ్యపి క్రమాత్
అన్వాసనాని కర్మేవం వస్తయస్త్రింశదీరతాం
కాలః పంచదశైకోత్ర ప్రాక్ స్నేహంతుత్రయస్తథా
పశ్చాంతు వస్తిత దితయోగాజ్ఞో వస్తయెత్రతు
త్రయో నిరూహాస్నేహాశ్చ స్నేహవాద్యంతరేవుభౌ
స్నేహశోధయుక్తేవం వస్తికర్మత్రిదోషజిత్ ౧౨౮
పక్షద్వికేణ వమితే తతః పక్షాన్నిరూహకం
సద్యోనిరూఢరెష్టా న్వాస్య స్సప్తరాత్రాద్విరేచితం
బుద్ధిప్రసాదం బలమింద్రియాణాం ధాతుస్థిరత్వం జ్వలనస్యదీప్తిం
చిరస్యపాకం వయసః కరోతి సంశోధనం సమ్యగవాస్యమానం

॥శిరోవస్తి॥

అభ్యంగసేకో పిచవోవస్తిశ్చేపిచతుర్విధం
మూర్ధ్నితైలం బహుగుణం తద్విద్యాదుత్తరోత్తరం
తత్రాభ్యంగం త్రయోక్తవ్యో కాశ్యంచకమలాత్రిషు
అరూషికా గిరిస్తోద దాహపాకవ్రణేషుచ
పరిషేచః పిచుకేశః శాత స్ఫుటన ధూతకే
నేత్రస్తంభేచ వస్తేష్ట ప్రసుప్త్యర్ధిత జాగరే
నాసాస్యశోషతిమిరే శిరోరోగేచదారుణే
విధిస్తస్యనిషణ్ణస్య పీఠే జానుసమే మృదు
శుద్ధాక్తస్విన్నదేహస్య దినాంతే గవ్యమాహిషం

॥కర్ణపూరణం॥

ద్వాదశాంగుళవిస్తారం ధృత్వపట్టం శిరస్సమం
ఆకర్ణబంధనం స్థానం లలాటే వస్త్రవేష్టితం
చలవేణికయా బధ్వా భూమాషకల్కేన లేపయేత్ ౮
తతోయథా వ్యాధి కృతం స్నేహం కోష్ణం నిషేచయేత్
ముక్తస్నేహస్య పరమం సప్తాహం తస్యసేచనం
రుజయామాద్రవం యావన్నాత్రకాంమ వేదనే
ధారయేత్పూరణం కర్ణే కర్ణమూలు వివర్ధతే
సేచనసేతత్పపింజరత్వం పరిస్ఫుటనం శిరస్యవిమారరోగాత్
జయతి జనయంద్రియప్రసాదం స్వరసమానుషముర్ధ్నిబలంచమూర్ధ్నితైలం
పార్దవత్రు వికారేచ విశేషాన్నృమిస్మృతే

స్నాసాహి శిరసే వావరంతేన తద్రూక్ష్యమాంతథా
లీకచనం శిరశ్శూలం జాన్యస్తంభగళామయే
ణాభాకండూక్రిమిగ్రంధిరక్షాపస్మార ఏనసే
కల్కాద్యైర పతేదస్తు పతిక్షేమూర్ధ్నికాచనం
ప్రదేశన్యగుళీపర్వద్వయన్నగ్నసముత్రితా
యావత్పర్యవతా సాభిందుదశాష్టాషట్పులాదిషు
దర్శనా కృష్ణ మధ్యానాం మాత్రాస్తా ఏవచక్రమాత్
బిందుద్రయూ శాంకల్యాదియోజయెన్నిడు నావనం
తైలాయమద్యోగరస్నేహపిత్తానాం పాండువిలాబతాం
భుక్తంభుక్తం శిరస్నాతు క్షామః ఫ్రత్రుస్త జాలికా
నవపీనస వేగార్త సూతికాశ్వాస
శుష్కానాం వక్షిదంతానాం తధానార్తమధుర్ధిసే
అస్య త్రస్థైదికావృద్ధిం కధనస్య ప్రయోజయేత్ ౧౮౦
ప్రాతశ్శ్లేష్మణి మధ్యాహ్నే పిత్తే వాయు నిశాకృతే
స్వస్థ్య వృత్తాతు ప్రాతర్యాహ్న శరత్కాల వసంతయోః
సీతే మధ్యం గ్రష్మాసాయశ్లేష్మ వర్షాసు సాతధీ
స్యస్యస్వ స్నోత్తహంగస్య ప్రకృతా స్నస్యకస్యచ
నివాతశయన స్థస్య జత్రూర్ధ్వం స్వేదయేత్తునః
అర్ధవృత్తానదేహస్య పాణిపాదప్రసారి త
కించిదున్నత్త పాదస్య కించిదూర్ధ్వం నిశామితే
నాసాపుటం విదాయేకం పర్యాయేణ నిషేచయేత్

ఓష్టాఖురత్తే భైషజ్యం ప్రాణాద్యాపిబు నాధవా
శనైస్తు చంష్యణే శ్లేష్మి పార్శ్వయోరుభయోస్తథా
ఆభేషజక్షయా ద్దేవం త్రి (త్రి) ర్వాన స్యమాచరేత్
మూర్ధ్నాయాం శిరసోయేన శించెత్పహారిసేశిరః

॥ధూమపానం॥

జత్రూర్ధ్వ కఫవాతోత్థ వికారాణామజన్మనే
ఆభైత్తాయచ జాతానాం పిబేద్ధూమళదాత్మనాం
యెజ్జైన రక్తపిత్తార్తో విరక్తోదయ పాణ్డుతి
మిరోదావని లాధ్మాన రోహిణీపత్తవస్తిషు
కాసస్వాసే పీనసేవిస్వరత్వే ప్లూతిగ్గంధః పాడుతా కేశరోషః
కర్ణానాసాప్రావికండ్వాలిజాడ్యతంహిధ్మా ధూమమస్యం ప్రశంతి

॥ఆశ్చ్యోతనం॥

నశ్చేషామక్షి రోగాణా మారాదాశ్చోతనంహితం
నివాతస్యవాహూన పాణినోన్మిల లోచనం
శుక్తా ప్రలంబియావత్పద్యంగులాదవసేచయేత్
దశద్వాదశయూదిందు ప్రమృజ్య మృదువాససాం
స్వేదం కుత్త్వ కోణ పాణియ్యం

మూలానాం త్రిదినంచైవ శాఖానేకటనంపచేత్ ౧౮౧
పంచయామంపలంచైవ త్రియాహంపుష్పసంచయం
కథం ర్వియామంక్వతావేచయామస్తాళగణంపచేత్
ఆర్ద్రామూలాదికంచేయం మధ్యమధ్యేత్రగాదికం
అంతేమృదూనిపత్రాణి క్షిప్త్వా క్వాథక్రమంతపచేత్

॥తైలకషాయలక్షణం॥

స్నేహశుద్ధ్యతి సద్ధాంజని క్వాథదః పరస్త్రైః క్రమాత్
కల్కప్రయోజ దంశచతుర్థం షష్ఠమష్టమం
స్నేహచతుర్గుణం తోయం స్నేహస్యతు సమంపయః
చతుర్థాంశేన కల్కేన తైలమానం ప్రయోజయేత్
స్నేహస్య ద్విగుణం క్వాథం క్వాథస్యతు సమంపయః
స్నేహకల్కస్య షష్ఠాంశం తైలమానం ప్రయోజయేత్
అష్టమాంశేన కల్కేన తైలమానం ప్రయోజయేత్
క్వాథ్యాచ్చతుర్గుణం పదస్త్యేచ్చతుర్గుణం
యథా కషాయసహితం తద్రవస్యాచ్చతుర్గుణం

కషాయం యోజ్యతే యత్ర ప్రమాణం బాత్రయోజితం
చతుర్గుణం వా ప్యధికం ప్రోక్తక్షీరాదికం ద్రవం
తత్రాపిచ ప్రయోక్తవ్యం స్నేహాత్క్వాథం చతుర్గుణం
వైద్యబుద్ధిప్రకాశార్థమిదవస్య ప్రకాశ్యతే ౪
క్వాథ్యానాం వెతౌషధానాంహి ప్రమాణం యత్రబోధితం
చతుర్గుణంచ నిర్దిష్టం మన్యక్షీరాదికం ద్రవం
కషాయో ప్యౌషధానాంహి తత్రకార్యం చతుర్గుణం
వైద్యబుద్ధి॥ అశోషణపూరిక్వాథం ప్రమాథాపురి శోషితే
యద్యోక్తార్ధజలం ధతావిభాగమవశోషయేత్
మహావీర్యమిదం భిత్వా పశ్చాత్పూషం విషాపమం
కల్కాచతుర్గుణం స్నేహం స్నేహాత్క్వాథం చతుర్గుణం
క్వాథాచ్చతుర్గుణం వారిక్షీరాత్స్నేహం సమస్మృతః
స్నేహస్య ద్విగుణం క్షీరం క్షీరస్య ద్విగుణం ద్రవం
స్నేహపాదసమం కల్కం సర్వం స్నేహకషాయతే
స్నేహక్వాథ్యం చతుర్భాగం క్వాథ్యం వారిచతుర్గుణం
తద్వారింపాదశేషం స్యాదితి భాగప్రకల్పనా
తస్యార్ధేణ కషాయస్య దేయంశతపలం గుడం

॥తైలపాకలక్షణం॥

మృద్ధుష్టపారకృది నానిషోడశం ఖరస్యబాష్పాదశవాసరాణి
వింశద్దినంచిక్కణపాకజష్టువెహ్యాశు పాకస్యచవాసరాణి
వాతేషుఖరపక్వంచ పైత్యకే మృదుపాకతః

శ్లేష్మకే ఫాల్గపక్షంచ శిరోశృంగేచ చిక్కణం
మృదుర్మ శ్చేఖరాశృంగె పానెవస్త్రాచ చిక్కణం
క్షితో మణిరవం కాదం శ్చవృద్ధుపీచు నివర్తతే
చిక్కణం పూర్ణమాత్రేణ నిమ్నాభావం ప్రపద్యతే
అంగె ప్యనుక్తె విహితంతుమూలం౹ భాగె ప్యనుక్తం సమభాగమేవ ౧౫
రసె ప్యనుక్తం జలమేకదేయం౹ కాలె ప్యనుక్తం దివసస్య పూర్వం
లాయా పాయస నారికేళ సలిలం౹ మూత్రం జలం కాంజికం
ద్వాత్రింశత్పలికం తదర్ధముదితం౹ ప్రస్థం రసం చాఢకం
క్షౌద్రం తైల ఘృతంచ వింశతి పలం౹ క్షీరస్య వింశత్పలం
దద్ధః ఠంచ కంగుడమితం సప్తాదశాబోధ్యతే
క్షార పారగ కస్తూరి శశి కుంకుమ జన్మనాం
ఏతేషు ప్రస్థభేదేషు పలైషోడశ నిష్కకం
పలంచ త్రివిధం జ్ఞేయం అష్టనిష్కం పలంతథా
అపరే దశ నిష్కంచ కేచిద్ద్వాదశ నిష్కకం

॥రజస్వల జ్వరలక్షణం॥

అథామక్ష్యే పథ్యాన్వాంతే రజో స్త్రీణాంచ వైద్యధి
జ్వరస్త్రీణా మసాధ్యం సాకష్టసాధ్యం సుసాధనం

॥ అర్ధనారీశ్వరం॥

నిష్కమాత్రం శుద్ధరసం తత్సమం హేమమాక్షికం
తత్సమం దరదంచైవ తత్సమం తారభస్మకం
తదర్ధం కుసటుంచైవ తత్సమంచ హాలాహలం

శ్వేతదూర్వారసం ప్రస్థం జలాయంత్రేణ భావయేత్
మర్దయిత్వా ప్రనష్టాశ్యం గుంజామాత్రం ప్రదాపయేత్
అజాక్షీర ప్రవాహేణ అర్ధనారీశ్వరో రసః

॥మహార్ధనారీశ్వరరసం॥

పారదం గంధకం తాళం మాక్షికం విమలద్వయం
లోహత్రయం వ్యోమభస్మం తుత్థం పాషాణమంజనం 4
హింగుళ్ళు దరదం చైవ క్షారత్రయమయావళి
సువర్ణరజితం తామ్రం నాగవంగం శిలాజిత్
మాత్రికం పద్మరాగంచ గరళంచ మనశ్శిలా
సర్వేషాంచ సమంశాని ఖల్వమధ్యే వినిక్షిపేత్
జంబీరనీరద్రావేణ భావయద్యామమాత్రకం
నిమేశ్వరాచ కుప్పాయాం వాలుకాయంత్రమధ్యగః
చత్వార ప్రహరం సమ్యక్ శనై స్తుష్వహ్నినా పచేత్
కషాయం చిత్రకస్యాపి మర్దితం యామమాత్రకం
సూరాళ్వవర్త మునిశృంగి తిలపర్ణిం ద్రవారుణీ
కాకమాచీ మహారాష్ట్రికం గుణ్ణీ గిరికర్ణికా
దుత్తూరతులసీ దంతి బృహతీ కంటకారికా
స్నుహ్యర్క బీజయా ముండీ కటుతుంబి జయామృతా
ఏతేషాం భావనా ద్రావైః ప్రత్యేకం యామచతుష్టయం
మత్స్యమాహిష మాయూర వాగవారాహపిత్తకైః
సముద్రమత్కుణం సార్ధరక్తేనాప్యథ భావయేత్

నిరిక్షాళ్య షడ్ధపాకంచ ఇషీక్షైర్నిర్లిప్తైస్సహ
అవతార్య తతశ్శీతే కరండే వినివేశయేత్
సంజ్ఞానాశప్రణిష్టేష్ట శాఖాశైత్యంచ వుష్ణతా
ఆమక్షారక్షిపేద్ధాత్రీలవంగే ప్యౌషధం క్షిపేత్
శీతోదకాని పానేన పథ్యం తక్రేణ భోజనం
మాషమాత్రంచ తచ్చూర్ణం మధునా సహ మేళయేత్
అర్ధనారీశ్వరోనామ రసస్సర్వత్సర్వరోగజిత్
అపథ్యమనుపానేన సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
అతిస్థూలకృశస్థూలంయక్షాణం మహారోగిణాం
ఫూర్వోక్తయోజయేత్ర సిద్ధయోగముదాహృతం
అజాక్షీరానుపానేన అర్ధనారీ జ్వరం హరేత్
ముస్తా శుంఠి బలా మూలం గుళిచీపర్పటీరసః
పానిత్యం సన్నిపాతఘ్నం శ్వాసకాసాదిరోగజిత్
దశమూలకషాయేన గుంజైకం భగ్ననేత్రకం
పంచకోలకషాయేన వాతజ్వరనివారణం
పిప్పలీ దశ భిర్యుక్తం సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
జ్వరశూలోదరానాహ ప్లీహనా పాండురోగణాం
అర్ధనారీశ్వరో నామ సర్వప్రాణేశ్వరో రసః

॥కర్కశుంధరరసః॥

గంధకాభ్రకలోహానాం శూతమ్మాక్షికమౌక్తికం
నాగభస్మం ప్రమాణాని సర్వతుల్యంచ టంకణం

౧౮౫

మర్దయేత్త్రిదినం ప్రాజ్ఞః హంసపాదిరసైర్భిషక్
తత్కల్కం గోళకం కృత్వా కాచకం పాశ్వపి నిక్షిపేత్
తతో లవణయంత్రేణ త్రిదినం వాలువహ్నినా
సేవయేదనుపానేన తత్తద్రోగవిశేషతః
పంచకాసంచ గుల్మంచ గ్రహణీకావిలాపహా
రాజయక్ష్మాదిపిత్తైశ్చ విశేషాచ్ఛ్వాసకాసజిత్
సర్వరోగనిహంత్యాంశు రసః కనకశుంధరః

॥త్రిపాదశింధూరం॥

పారదంచ త్రయోభాగం భాగైకం గంధకస్యచ
కర్పూరకాకమాచీచ తులసీ తండులియ్యకైః
కతకార్క పలాశానాం ద్రవైర్మర్ద్యం దినత్రయం
బదరాస్థి ప్రమాణేన వటీః కృత్వా త్రయం తతః ౨
కూప్యేకంపూరయంతాపె వస్త్రమృత్తికయా బహి
ఏవంవస్త్రం ప్రదాతవ్యం మృత్తికావస్త్ర సంయుతం
సర్వతో గుళమానేన నవిపెత్యావస్త్రమృత్తికా
శుష్కకాచ ఫ్రుపె జాప్యత్వా వాలుకాయంత్రమధ్యగః
ప్రుషెద్వాదశయామం తుసాంగశీతలముద్ధరేత్
శింధూరాభం భవే త్సిద్ధం వృహితా వైతత్రయత్నతః
అనుపాన విశేషేణ సర్వరోగేషు యోజయేత్

॥మరిన్నీశింధూరం॥

బలినాపల మేకంతు పారదంచ పలత్రయం
హంసపాదిరసైశ్చర్ద్యం మర్దయేద్యామమాత్రకం

దాడింబపుష్ప జత్రపైః చిత్రకేన కుమారికా
వటకాంకారయేత్సూక్ష్మాం కాచకుప్యాం వినిక్షిపేత్
వాలుకాయంత్రమార్గేణ వహ్నిర్యామచతుష్టయం
షడ్భాగసమానంచ సింధూరం జాయతే ధ్రువం
సన్నిపాత జ్వరే ఘోరే ప్రణవాత వినాశనం
ఏకద్విత్రి చతుష్కంచ ఆహిక జ్వర నాశనం
రససింధూరనామోయం అశ్వినీదేవ నిర్మితం

॥గ్రం॥ అష్టభాగసింధూరం॥

భాగాష్టపారదం దద్యాత్ ద్వాదశం శుద్ధగంధకం
తదర్ధం తాళకం ప్రోక్తం తాళకార్ధం మణిశ్శిలా
శుద్ధతామ్రం చిలాతుల్యం రసకాత్తామ్రతుల్యకం
సర్వమేకత్ర సమ్మర్ద్య కుమారీ దాడిమద్రవైః
త్రిదినం మర్దయేద్వస్త్ర కాచకుప్యాం వినిక్షిపేత్
సమ్యగావేష్టయేద్వస్త్ర వస్త్రబంధేన మృత్తికా
శోషయిత్వా విక్షిపేద్భాండె వాలుకాసహితే భిషక్
త్రిదినం పాచయెచ్చుల్ల్యాం మృదుమధ్యాదిమక్రమాత్
స్వాంగశీతల ముద్ధృత్య సింధూరం రక్త వర్ణకం
సిద్ధం భవతి సింధూరం సర్వరోగేషు యోజయేత్
సన్నిపాతే జ్వరే ఘోరే క్షయరోగే తథైవచ
విశేషా వాతరక్తంచ ద్వి జ్వర వినాశనం
త్రిఫలాకణ సంయుక్తం దాహ జ్వర వినాశనం
శుంఠిచూర్ణసమాయుక్తం శీత జ్వర వినాశనం

జాజీలవంగ సంయుక్తం జ్వరాతీసార నాశనం
కణాకవేధ సమాయుక్తం వాత జ్వర వినాశనం
కణమూలకషాయేణ వాత జ్వర వినాశనం
త్రిఫలాకణ సంయుక్తం శ్లేష్మ జ్వర వినాశనం
నాగరామృత సంయుక్తం పైత్య జ్వర నాశనం
సైంధవార్ద్రక సంయుక్తం సర్వ జీర్ణ వినాశనం
క్షౌద్ర పిప్పలి సంయుక్తం క్షయకాస వినాశనం
నిర్గుండిరస సంయుక్తం చాతుర్థిక వినాశనం
యష్టిమూలేన సంయుక్తం అంత జ్వర వినాశనం
దాడిమాతివిషాయుక్తం గ్రహణీరోగ నాశనం
వత్సజ స్త్వేన సంయుక్తం రక్తాతీసార నాశనం
అర్కమూలకషాయేణ అపద్య జ్వర నాశనం
అగ్నిమూషక కషాయేణ గుల్మశూల వినాశనం
దశమూలకషాయేణ సర్వేషాం సన్నిపాతజిత్
పంచమూలకషాయేణ త్రిదోషం జ్వర నాశనం
పంచమూలకషాయేణ సర్వ జ్వర వినాశనం
ధాన్యనాగర సంయుక్తం అరుచి జ్వర నాశనం
అశ్వగంధిరసే యుక్తం గర్భవిస్రుతి నాశనం
మహావృక్షరసే యుక్తం మహోదర వినాశనం
శృంగీమరిచ సంయుక్తం పాండుకామిల నాశనం
పైకుంఠీ స్వరసే యుక్తం హిక్కామూల వినాశనం
మధూకపుష్ప స్వరసైర్యుక్తం పైత్య వినాశనం
శర్కరామృత సంయుక్తం చతుర్వింశతి పైత్యజిత్

ఝుర సిరస సంయుక్తం వాతరక్తవినాశనం
వాసారసేన సంయుక్తం శ్లేష్మరోగవినాశనం
క్షారవల్లిరసేయుక్తం మూలరోగవినాశనం
వజ్రవల్లిరసేయుక్తం క్రిమికుష్ఠవినాశనం
శతావరిసమాయుక్తం మేహదోషవినాశనం
కార్పాసతైల సంయుక్తం ప్రమేహాన్ వింశతిం హరేత్
నవనీతసితాయుక్తం వీర్యపుష్టివివర్ధనం ౧౮౫
తత్తద్రోగానుపానేన తత్తద్రోగహరం పరం
జ్యోతిషాంగర శ్నానామహారవీర్యముదాహృతం
అప్రమత్తాని చాతుర్యం వాత్రికేన ప్రదాపయేత్
గుణశీలగురోర్భక్తాసాధూనాం సదాపయేత్
ఏతద్రహస్యం దేవేశాత్తథ స్త్రీ వాక్పరాగనే
వక్తవ్యం మమ శాస్త్రోక్తం కర్తవ్యం భవతి క్షణాత్

॥ఔషధజీర్ణకాలాః॥

కల్కస్య ఘటికా జీర్ణి లేహతాపం చ మే ఘటి
రసాష్టఘటికా జీర్ణే కషాయంతు చతుష్టయం
పిష్టం వింశతికే జీర్ణే క్షీరాన్నం చ త్రయోదశ
చతుర్వింశతి దధ్యన్నం తక్రాన్నం చ తథాద్వాదశ
త్రిదశై పలలం చాజ్యం షడిజీర్ణంతు పోదకం
షట్ తైత్తిరే గుడే జీర్ణం యామయుగ్మం త్రయో టు
ద్రవ్యజీర్ణమితి జ్ఞేయం జీర్ణకాలం యథాక్రమం

॥అనుపానప్రమాణాః॥

కల్కం నిష్కం పాదహానం శుశునాంయూనమష్టే వాక్షికే చ దినిష్కం త్రిగ్నానినిష్కరస్రైః

పైపాదహానం శృతే నిష్కం యోష్వనే చ దినిష్కం॥
లేహంపాణితలం తద్వైవ గుళికాదక్షిః ప్రమాణం రజః ౪
మార్జాలస్య పదం వదంతి మునయో ముద్గప్రమాణంఘునం
తోయే బిందు చతుష్టయం నయనయోః షడ్బిందవో నాసికా
కర్ణాన్యం ద్వాదశ తద్గాంబు వదనం వక్త్రాక్ష గండూషకం

॥ఔషధదేయకాలాః॥

వాతపిత్త జ్వరే దేహ ఔషధం పంచ మేహాని
పిత్తశ్లేష్మ జ్వరే దేహ ఔషధం సప్తమే హాని
అతవాథపంచ సప్తాహం ఔషధం నవమేహాని
దోషాది సన్నిపాతాఖ్యం యథా కాలం యథావిధిః

॥ఔషధవీర్యం॥

క్వాథస్య కల్కస్య రసస్య యామం। మాసత్రయం స్యాం జనవర్తిచూర్ణం
షణ్మాసకాలే య్యమహాశవీర్యం। సంవత్సరం తైలఘృతస్య వీర్యం
రసేనయుక్తం శతవర్షయోజ్యం। ప్రయోజయెద్బుద్ధిమతే భిషగ్భ్యః
ఔషధేన చతుర్యామం షడ్యామం మతిమంత్రకం
అష్టయామంతు మంత్రాణాం శాశ్వ్యం యత్నేన శోభయేత్

॥అహికజ్వరానుకు॥

సజీవమత్కుణం భక్ష్యం తాంబూలం దళవేష్టితం
త్రిసప్తపంచమం చైవ త్రిదోషజ్వరనాశనం

॥కషాయద్రవ్యజలపరిమితాః॥ ౧౮౬

కాథ్యద్రవ్యపలంతస్మాత్ పలైకం జలషోడశ
చతుర్భాగవశేషంతు జలమష్టపలంభవేత్
పలానాంషోడశక్వాథం అష్టభాగావశేషయేత్
ఏకమూలంచకర్షైకం తచ్చతుర్థాంశకం బహూర్
ద్విమూలంధాత్రిమూలంవా నిష్కమాత్రందదాభిషక్
తత్రాగ్నానపచేక్వాథం మందాగ్నా క్వాథముత్తమం
పానక్వాథమితిప్రోక్తం అష్టాంశంచోత్తమోత్తమం
మధ్యమంతుచతుర్భాగం అధమోనిష్ఫలాస్మృతా
॥ధ్యేయమంత్రః॥ ఓం హ్రాం సః అమృతంకురుకురు అమృతేజ్వరభైరవా
యనమః॥ అనేనమంత్రేణ సప్తవారం జపంకృత్వా సర్వయోగాన్నియోజయేత్
అథజ్వరనివారణ బంధనమూలికానాహ॥
ప్రకోపాద్గ్రహభూతస్య జ్వరంతజ్ఞా యతేద్భుతం
పిశాచభయముజ్జాతి యంత్రమంత్రైశ్చకృత్రిమైః
నాశయేదుపమంత్రైస్తతి కింవానస్యాంజనాదిభిః
అన్యేపివివిధాః కార్యాః బలిమంత్రైవిధానతః
నఖైనోత్పాటితాదేవి మూలికాన్య బంధనాత్ ౪
గ్రహభూతజ్వరంహంతి భానువారేనసంశయః
నిర్గుండ్యాసహదేవ్యాశ్చ కటౌబద్ధనిషాధ్యయం
ప్రాతరాదిత్యవారేణ సర్వజ్వరవినాశకృత్
ఇంద్రాక్షిమూలికాశిక్షే చతుర్థజ్వరనాశనం
కన్యకాకృతసూత్రేణ బద్ధాపామార్గమూలికా

శిఖేఏకాహికంహంతి శిఖాయాంమతివేగతః
త్ర్యాహికాహిజ జ్వరంహంతి గండాదిగళకేస్థితం
శ్మశానదుద్ధికామూలం శిఖాస్థం సంతతజ్వరం
ద్రవ్యైకర్ణేచతుర్థస్యాంధుస్తూరేతముఖైకతే
జ్వరంకరోతిభేదనలేపితే నశమోభవేత్
అపామార్గజటీకట్యాం లోహితైస్తంతుభిః
బద్ధ్వావారేరవిస్త్రీణాం జ్వరంహంతితృతీయకం
కర్ణేబద్ధ్వారవౌ శ్వేతతురంగీరిపుమూలికా
సర్వజ్వరహరం శ్వేతమందారస్యచమూలికా
హస్తేబద్ధ్వారవౌనిత్యా జ్వరంహంతిషుబింబికా
సర్వజ్వరహరంనీలిమూలంరాత్రిజ్వరాపహా
కాకమాచిశిఖాకర్ణేబద్ధ్వారాత్రిజ్వరాపహం
విరవాదిజటాహస్తేరిక్తమజ్వరనాశని
త్రిసంధ్యమూలికాపాణౌ బద్ధ్వాహంతిమహాజ్వరం
భూకదంబశిఖాకర్ణే రాత్రిజ్వరవినాశకృత్
దుగ్ధికామూలికాకర్ణే హంత్యైకాహిజ్వరంతథా
భృంగరాజజటాబుద్ధ్వాకర్ణే రాత్రిజ్వరాపహం
మంత్రభేషజయోర్ద్వంద్వ సాఫల్యంచనదృశ్యతే ౧౮౭
॥మంత్రః॥ ఓం జూం సః దేవదత్తజ్వరాన్నాశయ మృత్యుంజయాయస్వాహా॥
సహదేవీంశిఖాబద్ధ్వా శ్వేతసూత్రేణకన్యయా
నిహంతితత్క్షణేపాణౌ జ్వరభూతగ్రహాదికాన్
॥గ్రం॥ గోపాలపత్రికంమూలంసహదేవిబలాథవా
గళేబద్ధ్వా జ్వరంహంతి విష్ణుక్రాంతాచకర్ణయోః

భ్రాతకీశాఖ్య వామూలం సప్తఖండాని కారయేత్
బంధయేద్రక్త సూత్రేణ హస్తస్య జ్వరనాశనం
సూర్యావర్త స్యమూలంచ కర్ణే భ్రాంత జ్వరాపహం
కర్కటస్య బలా నీల మృత్తికా తిలకీకృతే
ఏకాహిక జ్వరం హంతి నస్యేవాగిరికర్ణికా
మృగకర్కట దూపేన సర్వశ్శీత జ్వరం హరేత్
సంధ్యాకాలే భి మంత్ర్యైవ విజయా ప్రాతరుద్ధరేత్
బధ్వా శిరసి తన్మూలం శీత జ్వర హరం పరం
కాకమాచ్యాది మూలంతు కర్ణే బధ్వా నిశిజ్వరం
నిహంతి నాత్ర సందేహో యథా సూర్యోదయే తమః
కరకే శోధితంతైలం కాకబంచూని ఘర్షయేత్
నస్యం సర్వ జ్వరం హంతి నాత్ర కార్య విచారణా
శ్మశానాత్సహదేవ్యాచ దూర్వావా యూధమూలికా
సూత్రేణ వేష్టితం బధ్వా హస్తే సర్వ జ్వరాపహం
ఆదిత్య గ్రహణేగ్రాహ్యం గజకర్ణి జలాత్రయం
త్రిలోహ వేష్టితం రక్షే త్రిశూత్రే కన్యకాకృతం
త్రిదినాంతే నతాం బధ్వా హస్తే సర్వ జ్వరాపహం
ఋక్షే పునర్వసోగ్రాహ్యం గజకర్ణి జలాత్రయం
త్రిలోహ వేష్టితం రక్షే త్రిశూత్రే కన్యకాకృతం
త్రిదినాంతే నతాం బధ్వా హస్తే సర్వ జ్వరాపహం
తత్క్షణాకరే బద్ధం శీత జ్వర నివారణం
ఆమ్ర బద్ధం విశాలాంయాః కరే బధ్వా జ్వరం హరేత్
ఆహోదనం రాధాయాం కరవీరస్య బద్ధకం

బ్రంహ వృక్షస్య బద్ధం వారుక్షస్యంతర జ్ఞాత్రకే
కర్ణే బధ్వా జ్వరం హంతి సజ్వరంచ పృథక్పృథక్
ఉలూక దక్షిణే పక్షం సిత సూత్రేణ వేష్టితం
బంధయేద్వామకర్ణేతు హరత్యేకాహిక జ్వరం
చంద్రస్య గ్రహణే గ్రాహ్యం సర్వాక్ష్యా మంత్రతాశిఖా
వామకర్ణేతు తాం బధ్వా కృత సూత్రె జ్వరం హరేత్
వామేన బంధయేత్కర్ణే కృష్ణ సూత్రేణ దక్షిణే
ద్వ్యాహ్నికం తు జ్వరం హంతి నాత్ర కార్య విచారణా
ఉలూకస్యోత్తరం పక్షం రక్త సూత్రేణ వేష్టయేత్
బద్ధం తు దక్షిణే కర్ణే ద్వ్యాహ్నిక జ్వరనాశనం
ఊర్ణనాభస్య జాలేన వర్తిం కృత్వా ప్రయత్నతః
జ్వాలయేత్తిల తైలేన కజ్జలం గ్రాహయేత్సునైః ౧౮౮
అంజయేన్నేత్ర యుగళం ద్వ్యాహ్నికం తు జ్వరం హరేత్
ఫాలోత్క్తం హంతి సర్వాక్షి శిత సూత్రె తృతీయకం
శ్మశాన జాత సర్వాక్షిరద్యో మూలం సముద్ధరేత్
ఘృష్ట్వా ఘృష్టా లలాటే తు తిలకే త్రితయం ప్రణుత్
వరాహశిఖికా మూలం కర్ణే బధ్వా తృతీయకం
జ్వరం హంత్యాద్రవా పృష్టాత్ పక్ష జాలూక సంభవం
వేష్టితం పంచరం నేన సూత్రేణా బంధయేద్గళే
శితభ్రం జర సౌప్యత్ర అనుపానె ధ్యుగుంజకం
ముసలీమారనాళేన పిత్వా హంతి తృతీయకం
॥అర్ధ జ్వర నివారణ భూత మంత్రః॥

ఓంహ్రాం ఫ ఫ వా నమః। ఉలూకమో స్యైవ అష్టోత్తర శతం జప్త్వా సి క్షిః॥
మూశికకానాం శోధనత్వం మంత్రమాహ॥ ఓంహ్రాం క్షాం ప్రటు స్వాహా। అనేనమం
త్రేణ మూలికా శోధయేత్। ఓంహ్రాం రక్త చాముండే తురు తురు ఆముక్తస్య సర్వ
జ్వరం కర్షండ హహాంపటు స్వాహా॥ అనేన మంత్రేణ సూత్రేణ బంధయిత్వా అ
క్తస్థానే బంధయేత్॥ ౮

మండూకం దేవదారుంచ నరవిష్టాహికంచుకః
నరకేశ సమాయుక్తం ధూపో జ్వర వినాశనం
ఉలూక స్యచ పక్షాణి మహిసాక్షి చ గుగ్గులు
జ్వరార్త ధూపమేత్తేన భావితం కృష్ణ కంబళైః
యమం మాత్రం పఠేత్తత్ర సర్వ జ్వర వినాశనం

॥ మంత్రః॥ ఓన్నమో భగవతే రుద్రాయ ఓంక్షి ప్రకామినీ పింగళ కామినీ జపాదు
ర్గంద దీక్ష సఘుర్ఘ్న (ఘు) రోమ వికారాళ వేషధారిణీ జ్వర మేకాహ్నికం ద్వ్యాహ్నికం।
త్ర్యాహికం చతుర్థికం ముహూర్తికం దిన జ్వరం రాత్రి జ్వరం సంధ్యా జ్వరం సర్వేషాం జ్వ
రాణాం ముచ్ఛాటన కార్యాకార్య కారి భవతి సర్వ హరేతి స్వాహా॥ అనేనమం
త్రేణ సర్వే దుపాః దేయాః॥

మూషికస్య పురీషేణ తథా చర్మ చవాస్యచ
సర్షపా మహిసాక్షీ చ మంత్రే ధూపో జ్వరాపహం

మంత్రః॥ ఓం శ్రీనాథ షణ్ముఖిరాపాయె జ్వరహారతర ముహు సిద్ధ గురుపా
యెపిత్త జర్వావాక జరా కంప జరా ధరహార జరమ హేం ద్ర జర జీర్ణ జర
హార జర వావాళ జాయ శ్రీరాముడు యిహ క్కారి ముఖాసిద్ధ గురుపాయె
౧౮ అనేన మంత్రేణ జ్వరాతురస్య ఉద్ధిత స్యతాంబులం దత్వా పయ ముత్సృజ్య
హృదేహకేశాది పాదాంత్తం పునః పునః మాత్రము చ్చర్య మార్జయేత్॥

తత్క్షణాత్ పురుష జ్వరం నశ్యతి। త్రిదినాస్యేవం కుర్యాత్। భూత జ్వరం చ తత్ బ
లిమద్యమాంస సహితం సజీవం కుక్కుటం బలిందేయం॥

పుష్యార్కే కాకతుండ్యా శ్చ మూలం భూత జ్వరాపహం
బంధయేత్ రక్త సూత్రేణ బాహ్యేర్వా మూర్ధ్ని వా గుణే
జితభంజి రసో వాధ అనుపానం భగుంజకం
గంధకం త్రికటు సాజ్యం పిబేత్ భూత జ్వరాపహం
గంధకేన సమాధా త్రి భుక్త్వా స్తంభయతి జ్వరం
కర్షమాత్రం ప్రదాతవ్యం సద్యో భూత జ్వరే హితం
గోమయేమండలం కృత్వా గంధ ధూపాక్షదాదిభిః
అర్చయేద్ధూప దీపాభ్యాం షహాస్త్రం మండలోపరి
స్థాపయిత్వా జపేన్మంత్రం ప్రేతాసధ్యస్య మస్తకం
స్పృష్ట్వా తత్ర జపేన్మంత్రం యావదష్టోత్తరం శతం

॥ మంత్రః॥

ఓం కాల మహాకాల కాలదండ నమోస్తుతే
కాలదండ నిపాతేచ భూమ్యత స్య తః జ్వరం
త్రిదినం కారయేదేవం హన్యాద్భూత జ్వరాదికాన్

॥ మూలికా గ్రాహ్య దిన నక్షత్రాలు॥ ౮

పుష్యార్కే గురు ప్రష్యేచ సుముహూర్తే దివాదినే
కృతోపవాసం పూర్వేద్యు స్నాత్వా శుక్లాంబరశ్శుచిః
పూజయిత్వా అశ్వినీ తానం ప్రాఙ్ముఖో దుఃఖో భవేత్
మూలికోత్పాటనం కుర్యాత్ బలిం దద్యాత్ సురక్షితం
కృష్ణపక్షే చతుర్దశ్యాం భానుభౌమార్క్యవాసరే

ఫ్రె ష్పేల న వృసూ హస్తే మూలే శే వతి చా క్షినే

ప్రనూయాంతురవౌ పాక్షే మూలికో త్పాటనం శుభం

॥ ఇతి శ్రీ చికిత్సాసార సంగ్రహే జ్వరచికిత్సాయాం జ్వరనివారణ బంధన మూలికాపహరణధారణ ధూపబలింస మాప్తః॥

68

140

689
170
19
2
88